מגנזי המלך

פרשת דברים תשפ"א לפ"ק
| גליון ג' |

עובדות מוכיחין, שסיפר רבינו בנועם שיחין, בסעודתא דחקל תפיחין

ליקוט שיחות קודש מכ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

עניני תשעה באב

בענין התענית בת"ב וביוהכ"פ

ביקור הגאון רבי יוחנן סג"ל וואזנער שליט"א
ראב"ד סקווירא מאנטריאל
מוצש"ק פרשת דברים תשע"ז לפ"ק

רבינו: ס׳קומט דאך די וואך תשעה באב, א תענית, כ׳האב געזעהן ביי מיין טאטן ז"ל אז ער האט זייער מקיל געווען אין תעניתים פאר נשים מעוברות.

הגר"י: דער רב פון סקווירא הרב נישלאס (הגה"צ ר׳ משה נישלאס ז"ל אב"ד ור"מ סערדאהעלי אחר החורבן ואח"כ נתקבל לרב בשיכון סקווירא) האט אויך מקיל געווען, בכלל פלעגט ער אביסל מקיל זיין און ווי מ׳רעדט פאר נשים בעיקר.

ווען ער איז געקומען קיין סקווירא האט ער געפרעגט דעם סקווירא רבי׳ן ז"ל, ער האט געזאגט אז זיין רבי פלעגט מקיל זיין, האט ער געפרעגט ווען מקיל זיין, האט דער סקווירא רבי ז"ל געפרעגט צי ער מיינט טאקע פאר נשים, און האט נאכגעזאגט פונעם אפטער רב, אז דער נודע ביהודה האט אמאל זייער מחמיד געווען פאר א מאמע וואס האט ל"ע נישט וועלנדיג זיך ארויף געלייגט אויף א קינד און דאס קינד איז נעבעך אוועק, און ער האט געגעבן גאר א שווערע תשובה פון תעניתים, ס׳איז נישט געגאנגען בשום אופן, איז ז׳ געגאנגען צום אפטער רב, האט ער איר געזאגט אז זי דארף דאך מאכן תשובת המשקל, דארף מען דאך האבן כח צו קענען האבן נאך קינדער (וממילא תוכל למעט קצת בהתעניתים), האט דער סקווירא רבי ז"ל אויסגעפירט אז נאך די מלחמה דארף מען דאך האבן כח, האט ער מחזק געווען דעם ענין (שיכון סקווירא נתייסדה בשנת תשי"ז והיו האמהות מדור החדש פליטי המלחמה).

רבינו: דער טאטע ז"ל איז עפי"ר נישט געווען אזא גרויסער מקיל, אבער ביי דעם איז ער געווען א מקיל, ער איז געווען ברוגז אז ער האט געהערט אז מ׳פאסט, כ׳האב עס געזעהן אזוי ביי מיין שווער אויך.

הגר"י: רבי ישראל יעקב פישער (ראב"ד עיה"ק ירושת"ו ז"ל) איז מקיל אפילו יום הקדוש, אנדערע האבן נישט מקיל געווען.

רבינו: אזוי וויט? ביי א דאורייתא איז זייער שווער [להקל].

אין יום הקדוש אין די שרשטע וואך פון נאך א לידה איז אויך דא מקילים, אפילו נאך די ג׳ [ימים אחרי הלידה].[1]

הגר"י: ביז זיבן [ימים אחרי הלידה].

רבינו: אין שולחן ערוך (סי׳ תרי"ז סעי׳ ד׳) שטייט שוין אז פון דריי ביז זיבן אז מ׳איז מחמיר, און אויף דעם זענען אויך דא מקילים.[2]

הגר"י: כ׳האב געהערט פונעם רב פון סקווירא הרב ניישלאס וואס האט געזאגט אז דער חתם סופר האט געברענגט פון רבי נתן אדלער אז מ׳זאל גיין מעת לעת.[3]

רבינו: דאס איז אויף ג׳ מעת לעת, כ׳רעד אבער אויף נאך די ג׳ [שגם בזה יש מקום להקל בסתמא גם כשלא אמרה צריכה אני].

הגר"י: ס׳וועט זיך שוין צי ז׳ זאגט צריכה אני צי נישט.

רבינו: ס׳איז נישט ווי פארדעם [שאז אינה מתענית כלל], נישט אלע זענען מקיל, אבער ס׳איז דא אסאך מקילים פון ג׳ ביז ז׳.

דאס איז אויף יום הקדוש, און נישט אויף תשעה באב וואס איז גרינגער ווי יוהכ"פ.

א׳ הנוכחים: סתם מיידלעך ביי אנדערע תעניתים?

רבינו: ביי אנדערע תעניתים האט מען אויך מקיל געווען, תשעה באב האט מען נישט מקיל געווען.

הגר"י: מיין שווער ער הייסט ר׳ משה נפתלי ברייער, ער דארף א רפואה שלימה, משה נפתלי בן לאה, האט ער פארציילט אז ער איז געווען אלין בחור אין מארינבאד און דער חקל יצחק (מספינקא ז"ל) איז דארט געווען, און ער איז געווען שוואך, האט אים איינער געזאגט אז ער דארף נישט פאסטן, האט אים זיין טאטע געזאגט ער זאל גיין פרעגן דעם חקל יצחק, האט ער געפרעגט, האט דער חקל יצחק געזאגט ׳ס׳שאדט נישט אויסצוזירן דעם מאגן, ס׳שאדט נישט׳.

רבינו: אויב איינער האט שוואכע נערוון איז נאך אסאך ערגער.

הגר"י: ער טאר נישט פאסטן אפילו אום יום הקדוש.

רבינו: ס׳איז אסאך ערגער, א הארץ איז נישט אזוי,[4] פאר די נערוון איז א תענית שעדליכער, פאר"ן מת.

---

1 וז"ל המחבר (שו"ע או"ח סימן תרי"ז סעי׳ ד׳): יולדת, תוך שלשה ימים לא תתענה כלל, משלשה עד שבעה, אם אמרה צריכה אני, מאכילין אותה, מכאן ואילך, הרי היא ככל אדם, ע"כ.

ואם אמרה תוך ג׳ ימים שאינה צריכה לאכול, מאכילין אותה פחות מכשיעור, כ"כ המג"א (ס"ק ג) ושאר אחרונים.

2 דאף דהמחבר כתב בשו"ע דמשלשה עד שבעה רק אם אמרה צריכה אני מאכילין אותה, מ"מ כתבו הרבה אחרונים דה"ה דאפילו בסתמא כשלא אמרה כלום, דאל"כ סותר המחבר את עצמו בכו"ש בהל' שבת (סי' ש"ל סעי' ד'), וז"ל: כל שלשה ימים הראשונים אפילו אמרה אינה צריכה מחללין עליה את השבת, משלשה ועד ז׳, אמרה אינה צריכה, אין מחללין, מכאן ואילך אפילו אמרה. עכ"ח שגם בסתמא מאכילין אותה, וכן הוא במרפא לנפש (או"ח ח"ד סי' ע"א) ועיי"ש שכן הורה רבינו ז"ל בעל דברי יואל דמג׳ עד ז׳ מאכילין אותה אף בסתמא שלא אמרה כלום.

3 דהנה נחלקו הפוסקים האם משערין ימים אלו מעת לעת או לא, שבשו"ע (שם סעי׳ ד) נפסק דאין מונין ימים מעל"ע, אכן כמה פוסקים כתבו להקל בזה למנות ג׳ ימים שלמים מעת לעת, עי׳ במשנ"ב (ס"ק י"ג) מש"כ בשם כמה פוסקים דיש להקל למעשה, ובספר זכרון אברהם בסוף הספר כתב בשם הגאון רבי נתן אדלער ז"ל דלהלכה קיי"ל דג׳ ימים מעל"מ דינו כיולדת ואין להתענות ביוה"כ.

4 עי׳ בשו"ת דברי יואל (חלק או"ח סי׳ ל"ב) ששם מובא תשובה שכתב רבינו לא׳ מאנ"ש שהי׳ לו התקפת הלב (הארץ-אסאקע) ל"ע שני פעמים תיכף אחר יוהכ"פ, ושאל לרבינו מה לעשות בענין התענית ביוהכ"פ הבא, ועל זה השיב לו רבינו תשובה להלכה, ומחמת נחיצות הענין הנוגע בענין תענית לחולה ביוהכ"פ העתקנו התשובה מלה במלה.

וזל"ק: "בדבר התענית ביו"כ צריך לשאול לרופאים אף שאינם בקיאים כ"כ בגרם המחלה, אבל כיון שמבינים המחלה יוכלו לידע עכ"פ אם יש ספק בדבר ואף בספק פיקו"נ א"א להחמיר, אך לפעמים יש רופאים קלים או מתכוונים להעביר על הדת, וצריך להתבונן באיזה רופא שיאמר אמיתות דעתו אחר העיון בפרטי המחלה, שאז אף אם אין לו נאמנות לעשות כוודאי אבל עכ"פ ספק עושה,

הגר"י: ס'איז א שוואכער דור.

רבינו: יא, ס'איז א שוואכער דור, און די וואס זענען אהיים געקומען פון די לאגערן זענען נאך שוואכער געווען.

הגר"י: אין חתם סופר איז דא א תשובה (חלק או"ח סי' קנ"ז) **ווען ער האט געדארפט טרינקען...**

רבינו: דאס איז ווען עולה זיין ביי א תענית, ער האט מברר געווען אז ער מעג עולה זיין, ווייל ער האט געהאלטן אז ס'איז א חיוב קריאה, ס'האט נישט צוטוהן מיטן תענית, דאס איז די תשובה אין חתם סופר, ער אליינס האט געטרינקען.[5]

ובפרט שכבר אירע שני פעמים אחר יוה"כ, ובמילה כיון שהוא ספק סכנה אף בב' זימני הוי חזקה, הגם שא"א לידע אם התענית גרם אבל קצת רגלים לדבר, ואם גם הרופאים יגידו אחר התבוננות שיש ספק בדבר שוב א"א להחמיר, אך ע"פ רוב סגי עכ"פ בפחות פחות מכשיעור, ואם עפ"י מבינות הרופאים לא סגי בזה, מקילין ג"כ, אך רובא דרובא סגי בזה, וצריך לברר גם זה ע"י מבינות הרופאים, ואם אולי יהי' מציאות עוד לשאול ע"י מכתב או טעלעפאן את הרופאים בווין שעסקו במחלתו זה טוב יותר, אך כפי הנראה אין מציאות לזה (תשובה זו נכתבה ע"י מרן רבינו ז"ל ביום ער"ה תש"ט), לכן מוכרח להתבונן ע"י מומחים ובקיאים שבעירו, וכללו של דבר שאם יתברר שהמצב הוא באופן שיש ממש עכ"פ להסתפק בדבר, א"א להחמיר, והתוה"ק שציונו להתענות ביוהכ"פ ציונו להזהר בספק פיקוח נפש", עכ"ל.

ומ"ש רבינו שכשהרופא עושהו ספק אין להחמיר עי' בסי' תרי"ח ס"א ובנו"כ שם ובטו"ז סק"ז וסק"ח ובמטה אפרים ס"א וכ"ה באלף למטה שם עיי"ש. ומ"ש רבינו בענין הרופאים המתכוונים להעביר על הדת, כבר עמדו על מדוכה זו, עיין בתפארת ישראל על משניות פ"ח דיומא מ"ה דרופאים כאלו אינם נאמנים עיי"ש. וכ"כ בס' מי נדה (מהגאון רבי שלמה קלוגער ז"ל) בקונטרס אחרון מהדו"ת ועי' שד"ח מערכת יוהכ"פ סי' ג' ובמ"ב בבה"ל שהביאו בשם תשו' רמ"ץ חא"ח סי' ט' וס' רוח חיים שג"כ פלפלו בזה, והעלה דצריך להכיר מהות הרופא דיש כאלו שאף שהן אינם מתענים לא יאבו להכשיל אחרים ויגידו הנראה לאמת בדעתם, עיי"ש. וזה כד' רבינו, והסביר רבינו שאף שאין לו נאמנות לעשות כוודאי מ"מ עכ"פ ספק עושה כיון שמכירין שאומר כן ע"פ אמיתות דעתו, וכמו"ש כעי' בחת"ס חיו"ד סי' קע"ג עיי"ש, ורגיל היה רבינו ז"ל בכגון אלה לצוות לשאול ב' רופאים זה שלא כנגד זה. [ועי' בשבו"י סי' ס"ה וסי' ס"ו יעוש"ה].

ומ"ש רבינו שאם אירע להחולה מקרה ב"פ אחר יוהכ"פ יש להחמיר בספק סכנה דהוי חזקה, דלענין ספק סכנה מחמרינן בב' זימני בנישואין ומילה, כן כתב הרא"ש והרשב"א ופני' ושאר קדמונים ביבמות דף ס"ד ע"ב דבסכנתא אזלי' לחומרא דבב' זימני הוי חזקה כרבי, ומ"ש רבינו מענין פ"פ מכשיעור כ"ה בשו"ע סי' תרי"ח ס"ז י"ח ובנו"כ.

5 וז"ל החת"ס בתשובה: ביום ט"ב תקע"א החליתי והוצרכתי לשתות בעו"ה והרהרתי בדעתי אם ישאלוני התלמידים המתפללים בבהמ"ד שבביתי האם יקראוני להעלות אותי לס"ת למנחה בקריאת ויחל מה אשיב להם. וג"ל פשוט דיכולתי לעלות לתורה לקרות ויחל כמו שאר כל אדם, דהנה דין זה דמי שאינו מתענה לא יעלה לתורה לא נמצא מפורש בשום מקום, ואדרבא מסברא נותן הדעת שיכול כל אדם לעלות ולקרות ולברך על חיוב הצבור וכו', חדא וכי החולה אינו מחוייב בדבר התענית ואינו מתענה בו, והלא לא הותר לו אלא כדי צרכו וחיותו ואם די לו בשתיה לא יאכל, ואם די לו באכילה פעם אחת לא יאכל ב' פעמים, ולא יותר ממה שצריך, וגם שארי ענינים אם אינו צריך לנעול ולרחוץ ולסוך אסור לו לעשות א' מאלה, נמצא שהוא מן המתענים ומהמחוייבים בדבר, הא חדא, ועוד אחרת, אפילו הותר בכל הנ"ל, מ"מ ט' באב יום הוא שנתחייב בקריאת התורה שחרית ומנחה אפילו מי שאינו מתענה בו לא יצא מכלל חיוב הנ"ל, ויומא קא גרים, עכ"ל.

6 כאשר נחלה הגה"ק בעל צמח צדיק מווישניץ ז"ל, ועפ"י הרופאים הי' צריך לאכול ביוה"כ, ומשמשיו וב"ב שרצו שיקיים את דברי הרופאים בקשו מהגה"ק רבי יהושע מבעלוא ז"ל שיכתוב לו מכתב.

וזלש"ק במכתבו אליו: "באתי במכתבי הלזה, כי לפלא בעיני ששמעתי כי מורא עלה בלב אנשי שלומו ה' עליהם יחיו, פן ירצה כ"ק להתענות ביום הקדוש הבעל"ט, ומי יוכל להאמין כזאת על איש קדוש כמותו ירבו בישראל, הלא מרועה אחד מצוים אנחנו ועומדים לבלתי לאכול ביום הכיפורים, ובמקום המצטרך נאמר ונשמרתם לנפשותיכם. זכרתי כי עם שאאמו"ר זצ"ל הי' חולה הלכנו במבוכה פן לא ירצה לאכול ביום הכיפורים, אמנם הוא ז"ל בגודל צדקתו היה זריז בדבר, ותיכף אחר כל נדרי מיהר וציוה ליתן לו לאכול כפי שהי' צריך, ואמר בזה הלשון, אני מוכן ומזומן לקיים מצות בוראי כפי שאמרו חז"ל ואכל בשמחה יתירה כמעט לא ראינו שמחה כזאת רק בעת אכילת מצה ונטילת לולב. ויאמין לי כי מכתבי זה נגד רצוני לכתוב לכ"ק דעתי בענין התנהגותו, אמנם למען תיקר נפשו הטוב בעיני הוכרחתי לכתוב מה שנגד רצוני", עכלש"ק.

7 בספר זכור ימות עולם (מהגה"ח ר' בן ציון יאקאבאוויטש ז"ל – ח"ד עמ' תר"ג) מסופר שבשנת תשי"ט כאשר רבינו ז"ל בעל דברי יואל ביקר בארצינו הק', ובהיותו בב"ב נזדמן שרבינו ז"ל הי' יחד עם רב"צ יאקאבאוויטש ז"ל ועם ר' יודל קרויס ז"ל, שאליו כתב רבינו ז"ל את התשובה שבשו"ת דברי יואל (או"ח סי' ל"ב הנ"ל) בדבר אכילה ביוה"כ לחולה, ושלא במתכוון נודע לרבינו שר' יודל צם ביוה"כ, ועי"ז הי' חולה מסוכן כמעט עד חנוכה. אז הרים רבינו את קולו ואמר בהתרגשות: הרי כתבתי לך שאם דעת הרופא שהצום יזיק, אז צריכים לשמוע לדעת הרופא, כי כשם שהתחייבנו מן התורה לצום ביוה"ק ככתוב ועניתם את נפשותיכם, כן נצטוינו בתוה"ק על ונשמרתם לנפשותיכם, עיי"ש מה שהביא סימוכין לדברי רבינו ז"ל.

8 הרה"ק מריזישן זי"ע שלח בשנתו האחרונה עלי אדמות לפני יוהכ"פ לשאול את הבי"ד בסאדיגורא האם הוא צריך להתענות מחמת גודל תשות כוחו, והם פסקו שחייב להתענות, ובעת הסתלקותו ביום ג' חשון היה שאמרו שנסתלק מחמת שהתענה אז ביוהכ"פ.

ס'איז דא א בריוו פונעם בעלזער רב רבי יהושע'לע ז"ל וועגן יום הקדוש, ער שרייבט צום צמח צדיק, אז זיין טאטע דער שר שלום האט געגעסן מיט א שמחה, אזוי ווי די כוינ'מצה, נישט מיט א צובראכנקייט,[6] אלץ ונשמרתם.[7]

א' הנוכחים: ער האט געזאגט לשם יחוד אז ער גייט מקיים זיין די מצוה פון וחי בהם.

הגר"י: אויפן ריזשינער דערציילט מען אז ער האט געפרעגט פון די דיינים צי ער מעג טרינקען און זיי האבן אים נישט געוואלט מתיר זיין.

רבינו: יא, אויף יוה"ק, און ער איז נפטר געווארן אין ג' חשון.[8]

הגר"י: האט ער געזאגט אז איינמאל (באותה שאלה) **האט ער געדארפט צוקומען צו די דיינים...**

רבינו: אין סיגוט איז געווען א מעשה נאך פאר'ן ייטב לב, דארט איז געווען א רב, און א איד איז צוגעקומען צו אים אין יום הקדוש אז ער איז דארשטיג, זאגט אים דער רב 'ס'איז יום הקדוש!', און ממש תוך כדי דיבור איז ער צוזאם געפאלן, ס'איז געווארן א מהומה, ער האט נישט געוואוסט אז ס'איז ביי דעם איד אזוי עד כלות... אזוי האט פאסירט א מעשה.[9]

הגר"י: דער רב פון סקווירא הרב נייושלאס האט מיר געזאגט אז ער האט אזא קבלה אז איינער פרעגט אינמיטן א תענית צי מ'מעג עסן, איז ער מתיר, מ'קען שוין היינט נישט וויסן.

דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל שוין נישט דארפן פאסטן [על חורבן הבית].

ביקור אצל הגה"צ רבי יצחק דוד הורוויץ שליט"א
אב"ד ראצפערט בראזיל
יום ד' פרשת שמות שנת תשע"ז לפ"ק

אב"ד ראצפערט: א יונגערמאן פון בראזיל וואס איז געווען א קרוב מיט רבי משה נייושלאס (הגה"צ רב דק"ק שיכון סקווירא ז"ל) **און זיין ווייב האט זיך נישט גוט געפילט אום תשעה באב** (בימי הריונה), **האט ער מיך געפרעגט, האב איך אים געזאגט ער זאל פרעגן א צווייטן, האט ער אנגערופן רבי משה נייושלאס, ער - רבי משה - האט איינמאל געהאט א שטיקל דורכפאל ביי אזא שאלה, און פון דעמאלטס האט ער מתיר געווען, האט ער געזאגט, איך שטיי דא ביים טעלעפאן, און איך וויל הערן ווי אזוי מ'מאכט המוציא לחם מן הארץ.**

רבינו: מיין טאטע האט אויך נישט געלאזט פאסטן אין תשעה באב פאר נשים מעוברות, און מיין שוועסטער אויך נישט.

החתן: און מיידלעך?

רבינו: אין קעמפ לייגט מען ארויס עסן, און מ'לאזט יעדן איינעם טוהן וואס מ'וויל.

א' מחתניו: און אין סיגוט?

רבינו: מ'האט מקיל געווען, וויל געווענליך האבן זיי נישט קיין כח.

החתן: וואס האט דער זיידע געהייסן פאר די טעכטער?

רבינו: זיי האבן נישט געפאסט נאר תשעה באב און יום כיפור, תשעה באב מיין טאטע איז אהיים געקומען

9 עי' בס' זכות אבות (עמ' ק"ז) שכ"ק הגה"צ רבי יעקב מפשעווארסק זי"ע סיפר ששמע מפי ת"ח א' שפע"א בליל כל נדרי אחר שהרה"ק הייטב לב זי"ע גמר את התפילה נגש יהודי א' לא' מהבעלי הוראה, והתאונן בפניו שהוא מרגיש חלישות עליו והוא צריך לאכול, והלה לא ידע איך לפסוק לו אז יעץ לו שיגש אל הייטב לב וישאל אותו כדת מה לעשות, ואכן נעמד בין האנשים לעבור באמירת גוט יו"ט, והאיש המתין עד שיעברו הקהל, ובתוך כך יצאה נשמתו רח"ל, ונגש הבעל הוראה להייטב לב [האב"ד] וסיפר לו דברים כהוויתן, אמר לו הייטב לב דו ביזט א הורג נפש (והגה"ק הוסיף שאינו זוכר אם אמר בשוגג או במזיד), שקודם כל היה צריך ליתן לו כף אחת של מים פחות מכשיעור.

ועי' במחזור דברי יואל (ליוהכ"פ אות מ"ד) שסיפר רבינו ז"ל שבימי מרן הדברי חיים מצאנז זי"ע, בא לפני הד"ח רב א' אשר איש א' מקהלתו של הרב ההוא בא לפני הרב ביוה"כ ושאלו שהיות שהוא צמא מאוד ומרגיש שאם לא ישתה ימות, אם הותר לו לשתות, והרב ההוא לא האמינו ולא התיר לו ומת ל"ע, וע"כ בא אל הדברי חיים שיתן לו תיקון על זה, ומרן הד"ח נתן לו תיקון תשובה, והראשון הוא שיקל בתעניתים מכאן ולהבא. ואמר רבינו שגם זקינו הייטב לב זי"ע היה מקיל מאוד בתעניתים לחולים (ועיין בשו"ת חלקת יעקב ח"ב סי' מ"א מ"ש שם בשם הגה"ק מהרי"ד מבעלוא ז"ל).

אזוי מיטאג צייט נאך די קינות, האט ער געהייסן אויספאסטן...

אב"ד ראצפערט: ביי יום החופה האט מען יא געפאסט ביז סוף טאג?

רבינו: אסאך מאל – נישט אלעמאל – אבער אסאך מאל האט דער טאטע ז"ל געהייסן פארן אויספאסטן, וועז ס'איז ווינטער און ס'איז שוין געווען ביי די נאכט.

יום החופה איז ווייניגער פון אנדערע תעניתים, יום החופה איז נאר א מנהג, און דאס איז א הלכה.

ס'איז שוין אויסגעקומען אז מ'פרעגט וועגן פאסטן פאר כלות (ביום חופתן) און כ'בין דארט מקיל, אבער פאר חתנים איז מען נישט מקיל.

החתן: דער לעצטער תענית בעפאר מ'האט בר מצוה?

רבינו: מדאורייתא איז נישטא אזא זאך...

א' מחתניו: און יום כיפור אין יאר פון די בר מצוה?

רבינו: מיין טאטע האט מיר יא געהייסן פאסטן.[10]

בהל' טבילת מצוה בת"ב וכדו'

שיחה עם כ"ק הגה"צ רבי חיים לייב כ"ץ שליט"א אבדק"ק סערדאהעלי
יום א' פרשת דברים תש"ע לפ"ק

רבינו: מעיקר הדין איז טבילה נישט קיין רחיצה של תענוג וואס ס'איז אסור (וז"ל הירושלמי (ברכות פ"ב ה"ג) הדא דתימא רחיצה דתענוג, אבל רחיצה שאינו של תענוג מותר).

גאב"ד סערדאהעלי: וואס ס'איז תשעה באב אויך מותר (הכוונה בטבילת מצוה), און אפילו יום הקדוש אויך.

רבינו: יא, מעיקר הדין, אויב ס'איז נאר א טבילה, און עס איז נישט קיין רחיצה.

א' הנוכחים: ס'איז דא דער קרבן נתנאל וואס זאגט וועגן טבילה אין שבת אז ס'איז מותר, ווייל ס'הייסט נישט קיין רחיצה וואס ס'איז אסור אין שבת.

רבינו: דאס איז א צווייטע זאך, וועגן שבת, מ'רעדט אבער וועגן אבילות. אין סידור היעב"ץ איז דאך מתיר זיך צו טובל'ן - אז מ'דארף - אין די שבעה אויך (וכ"כ הרי"ץ גיאת, ליקוטי הלכות הל' אבל עמ' מ"ז), ביי חסידים האט מען זיך געפירט צו גיין אפילו אין שבת זיך צו טובל'ן,[11] אפילו אז דברים שבצנעה איז דאך נוהג אין שבת, און ס'איז קיין חילוק צווישן שבת און אינדערוואכן. כ'בין אויך געגאנגען אום שבת, און כ'האב מיך פארלאזט אויף דעם אז די טבילה איז נישט קיין רחיצה, וועז נישט דאס וואלט וועז נישט געווען קיין היתר.

גאב"ד סערדאהעלי: אלץ דעם איז דאך מותר אפילו אין א וואכן טאג.

רבינו: דאס זאג איך, בעצם ההלכה וואלט געווען מותר אינדערוואכן.

אין א קאלטע מקוה איז נאך גרינגער, ווייל אין קאלטע וואסער איז דאך א מחלוקה, דער אלי' רבה (סי' תר"ץ סקי"ד) איז מיקל אפילו רחיצת כל גופו בצונן, און פון רבי עקיבא איגר (על הש"ך שם סי' שפ"א) זעהט אויס אז ער איז מחמיר, זיי קריגן זיך ארום פשט אין דעם ש"ך (סי' שפ"א סק"א), וואס דער ש"ך זאגט 'רחיצה כל שלשים' צי דער רמ"א מיינט כל גופו, צי כל ל'.[12]

גאב"ד סערדאהעלי: דער משנה ברורה אין הל' תשעה באב (סי' תקנ"א סקצ"ח) איז נישט מיקל, און מ'מעג זיך טובל'ן ערב שבת חזון נאר אין קאלטע וואסער, ווער עס איז רגיל.

רבינו: יא, ווער ס'איז רגיל.

גאב"ד סערדאהעלי: אויך שבת שרייבט אויך דער אבני נזר (או"ח סי' תקכ"ו סק"א) אז מ'טאר זיך נישט משהה זיין אין א וואסערמע מקוה, דאס שטיין אין די מקוה איז נישט מותר.

רבינו: יא, דאס איז שוין א איסור, נאר אריינגיין און זיך טובל'ן און ארויס.[13]

און אין די ניין טעג איז עס פאר יעדן איד אזוי געזאגט געווארן, מ'קען נאר אריינגיין אין די מקוה, און זיך טובל'ן און ארויס.

גאב"ד סערדאהעלי: מ'קען נישט ברענגען דעם עולם צו נסיונות (אם יכינו רק מקוואות קרים איז יקשה מאוד לטבול לאלו שהצינה קשה להם), איז זאל עס נישט זיין אזוי הייס, נאר לוילעך, מ'קען היינט נישט פארנעמען קיין קאלט וואסער, אבער לוילעך קען מען היינט יא פארנעמען.

הגה"צ רבי שלום אליעזר טייטלבוים שליט"א, רב דקהילתינו 15 עוו. ב"פ: וועגן טבילה אין מוצאי תשעה באב, אמאל פלעגט דער טאטע ז"ל זאגן אין די סיגוטער ישיבה, וועז מ'האט אים געפרעגט וועגן גיין אין מקוה מוצאי תשעה באב פאר קידוש לבנה, האט ער געפרעגט צי א אנדער מאל גייט מען אויך אין מקוה פאר קידוש לבנה?![14]

גאב"ד סערדאהעלי: דאס איז שוין באמת נאך די ניין טעג, מצד ההלכה איז נאר בשר ויין אסור,[15] דער זיידע (מרן הגה"ק העצי חיים ז"ל) פלעגט צו מאכן א סיום מוצאי תשעה באב...[16]

מנהגי רביה"ק ז"ל בשב"ק ערב ת"ב

ניחום אבלים ע"י הרב הגאון רבי גבריאל ציננער שליט"א
מח"ס נטעי גבריאל - ורב דביהמ"ד נטעי גבריאל בבארא פארק
אצל כ"ק מרן רבינו שליט"א - ע"פ אמו הרבנית הצ' ע"ה
יום ד' פרשת מטות מסעי תש"ע לפ"ק

א' הנוכחים: מ'זאגט אז ערב תשעה באב האט זיך דער רבי ז"ל (מרן רביה"ק בעל דברי יואל) **אראפ געלייגט, ווייל ער האט נישט געוואלט זיצן (על ככא גבוה).**

רבינו: דאס איז געווען וועז ס'איז געווען שבת ערב תשעה באב, און ס'איז שוין געווען פארנאכט ס', האט ער זיך אראפ געלייגט.[17]

---

15 דהנה כ' הטור (בסי' תקנ"ח) דמנהג כשר הוא שלא לאכול בשר בליל עשירי ויום עשירי, והאחרונים כתבו בשם המהרש"ל דה"ה שלא לרחוץ במרחץ ולספר ולכבס עד חצות, אבל במאמר מרדכי כתב דמסתימת המחבר והרמ"א בכמה מקומות דאף מחמת ה'מנהג כשר' אינו אסור אלא בשבר ויין, אבל לענין שאר הדברים הקילו, ועי' בביאור הלכה (ד"ה עד) שסיים דמ"מ קשה להקל בזה שכמה אחרוני זמנינו העתיקו את דברי המהרש"ל למעשה.

16 עי' בספר דרכי חיים (אות צ"ט) וז"ל: בחודש אב אכל רבינו הק' (בעל הדברי חיים ז"ל) בשר שהיו עושים סיום מסכת, וזה רק עד ו' בחודש, ובמוצאי תשעה באב היו עושים ג"כ סיום מסכת ואכל רבינו הק' בשר.

עי' בס' אורחות חיים (סי' תקנ"א) שכן נהג הרה"ק מרוזין וז"ל: ...ופ"א היה הצדיק הקדוש רבי ישראל מרוזין זצלה"ה בכפר, ולא היה סיום על מסכת אחר התענית ט"ב שיהיה מותר לאכול בשר לאחר התענית, וצוה להאנשים שם שילמדו מסכת משניות לעשות סיום ושיאכלו בשר.

ועיין בס' דברי יחזקאל החדש שפעם במוצאי ת"ב הכינו סעודת בשר והרה"ק משינאווא ז"ל שאל "יש מי שלמד מסכת ועושה סיום, ואחד סיים שם מסכת משניות, ואכלו סעודה גדולה מבשר"

ובס' מנהגי קול אריה' (אות ל"ג) מסופר "פעם במוצאי ת"ב אכל בשר, ואמר שיש לו סיום על 'פרי עץ חיים'.

ובס' פסקי תשובה (פיעטרקוב) מובא "סיפר לי כבוד ידידי הגאון מהור"ר אברהם אהרן לענטשיצקי שליט"א ששמע מפ"ק חו"ז הגה"ק מסוכטשוב זצ"ל שסיפר כי הגה"צ מהורי"י מקוטנא זצ"ל היה נוהג לאכול בשר בליל מוצאי ט"ב על סמך סיום מגילת איכה שלמד ביום ט' באב".

17 עי' בזמירות דברי יואל, שמרן ז"ל היה נוהג להחמיר לעצמו בכל מוצ"ש להמתין עד חצי שעה אחר זמן ר"ת, וכשחל תשעה באב להיות במוצאי שבת אז חלץ מנעליו והשטריימיל בזמן ר"ת, ושכב על המטה עד חצי שעה לאחר הזמן, ואמר שאביו מרן הקדושת יו"ט ז"ל שכב על מטתו בשב"ק שחל בתשעה באב או בערב תשעה באב שחל בשבת, מצאת הכוכבים לשיטת ר"ת, עד חצי שעה אחר צאה"כ, וטעמו ונימוקו עמו, דלפי שיטת ר"ת אחרי שהגיע זמן לילה אסור כבר לנעול הסנדל, וכן לישב ע"ג

10 עיין בד' הב"ח ובמג"א סק"ב כיון שנכנס לשנת הי"ג צריך להשלים מדרבנן, וכ"כ בדגול מרבבה ומחצית השקל שם וכה"ח (אות ט"ו) וכן היה מורה מרן רביה"ק הדבר"י ז"ע.

11 עי' בס' נשמת ישראל (ח"א עמ' רע"ו) שכתב ששמע מכ"ק מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל שכן מנהג חסידים ואנשי מעשה לטבול בשבת שבתוך השבעה.

12 דהנה המחבר כ' (שו"ע יו"ד סי' שפ"א ס"א) דרחיצת פניו ידיו ורגליו בצונן מותר, וכתב ע"ז הרמ"א שנהגו האידנא לאסור כל רחיצה כל ל' יום, ובפשטות כוונת הרמ"א - לפי לשונו - להוסיף כאן ב' חומרות, א', דאף שהמחבר מתיר רחיצת פניו ידיו ורגליו בצונן, מ"מ מצד המנהג אסור ברחיצה אפילו פניו ידיו ורגליו בצונן. ב', שאסור כל שלושים יום, אבל הש"ך כתב שיש להגיה תיבת 'כל', וכן הוא הגירסא, ונהגו האידנא לאסור רחיצה כל שלשים.

והש"ך כתב עוד, וז"ל: דוודאי רחיצה בצונן ליכא איסורא כלל, והאלי' רבא הבין כוונת הש"ך דאף כל גופו בצונן מותר, אבל דעת הגרעק"א דהש"ך מיירי בפניו ידיו ורגליו, אבל כל גופו אסור בצונן.

13 וז"ל האבני נזר: בדבר המקוה חמה שטובלין בה בשבת ויושבין עוד שם אחר הטבילה או קודם, והישיבה וודאי שאסור, אך ליכנס לטבול תיכף ולצאת לאחר הטבילה מיד, שבזה יש מקום להתיר.

14 אמנם עיין בליקוטי מהרי"ח (עניני מוצאי תשעה באב) שמובא מנהג זה שיש "אנשי מעשה" שנוהגים לטבול גופם במוצאי ת"ב קודם קידוש לבנה, עיי"ש. [ובוודאי כוונת מרן ז"ל הי' על אלו שבאים בכדי להתרחץ באמתלא של טבילה במקוה לפני קידוש לבנה].

הגה"צ רבי חנוך העניך אשכנזי שליט"א, חדב"נ ורב ביהמ"ד אבני צדק בקרית יואל: ווייל ס'איז א שאלה ווען ס'איז בין השמשות און תוספת שבת.

הגר"ג: תוספת שבת איז דאך א דאורייתא, און ווי אזוי קען מען די תוספת שבת ממעט זיין?

רבינו: ער האט אויך געהאט א פראבלעם מיט די שיך, ווען ער זאל זיי אויסטוהן, ממילא האט ער זיך אראפ געלייגט - מ'מעג דאך אין שבת אויסטוהן די שיך - איז עס נישט געווען קיין אבילות.

שיחה עם הגה"צ ר' אברהם צבי וואזנער שליט"א
רב דקהילתינו הק' במאנסי יע"א
יום ג' פרשת מטות מסעי תש"ע לפ"ק

רבינו: כ'האב יעצט געזהען, מ'האט געדריקט פון ר' מרדכי ווילליגער (תלמיד מובהק ממרן העצי חיים ז"ל - מח"ס פרדס מרדכי ועוד) אפאר תורות פונעם זיידן (מרן העצי חיים ז"ל - בהוצאה החדשה של ספרי העצי חיים שהו"ל הגה"צ רבי שלום אליעזר ט"ב שליט"א רב דקיט"ל 15 עוו. ב"פ ברוב פאר והדר), איז דא דארטן אויך תורות וואס ער האט געזאגט שבת ביים טיש בימי אבלו.[18]

און אין עצי חיים איז אויך דא א תורה (פר' תרומה), וואס ס'זעהט זיך אויס אז ער האט דאס געזאגט בימי אבלו, ער רעדט וועגן אבילות אין שבת, דברים שבבנענה נוהג (מועד קטן כד.), ער טייטש דארטן א חסידישן טייטש אויף דעם אז מ'דארף וויסן אז אלעס איז לטובה, מ'זעהט אז ער האט עס געזאגט בימי צערו.

רב דקהילתינו במאנסי: ווען ס'איז תשעה באב שבת איז דאך אויך אזוי וועגן זאגן תורה.

רבינו: דער פעטער ז"ל האט נישט געזאגט. דער טאטע ז"ל פלעגט יא צו זאגן ווען ס'איז געווען תשעה באב שבת (עי' בברך משה פרשת דברים מה שדרש בענינא דיומא בהתעוררות רב ובהשתפכות הנפש דברי כבושין מענין החורבן והגלות הקשה וצפיה לישועה).[19]

מרן הגה"ק היש"מ זי"ע בתשעה באב

שיחה עם כ"ק האדמו"ר מספינקא שליט"א ב"פ
בבית האכסניא - בקרית יואל יע"א
יום א' פרשת ויחי תשע"ד לפ"ק

רבינו: דער עטרת צבי איז געקומען צום ישמח משה איינמאל אין די ניין טעג, און מ'האט געמיינט אז דער ישמח משה וועט אים אינלאדענען אויף שבת, אבער ער האט אים נישט אינגעלאדנט אויף שבת - ער האט אבער געמאכט א פליישיגע סעודה לכבודו - ווען מ'האט געפרעגט פארן ישמח משה פארוואס לאדנט ער אים נישט אויף שבת, האט ער געזאגט אז דער עטרת צבי פירט זיך אז שבת ערב תשעה באב פירט ער געהעריג שלש סעודות, און אין שטאט איז דא צופיל מתנגדים, וויל ער נישט אז זיי זאלן עס זעהן.

האדמו"ר מספינקא: ס'איז דא א גירסא אז ער האט געזאגט אז ער איז געווען א ניצוץ פון ירמיה הנביא, און אינו דומה שמיעה לראיה.

רבינו: יא, אזוי האט ער געזאגט. ער איז געווען א גרויסער מקונן אום תשעה באב, אנדערש ווי אנדערע צדיקים, וויל אינו דומה שמיעה לראיה.[20]

עם הגה"צ ר' יונתן בנימין גאלדבערגער שליט"א
גאב"ד קהל בוקאווסק בבארא פארק
יום ד' פ' בהר בחוקותי (ל"ד בעומר) תשס"ט לפ"ק

רבינו: איינמאל תשעה באב איז מען איהם געקומען זאגן אז שקצים פורקי עול תורה ומצוות מזרע ישראל רח"ל האבן געמאכט אין אוהעל א גאנצע 'באל' און מ'האט געהאליעט אום תשעה באב, דער ישמח משה האט דאס נישט געקענט פארשטיין, ווי אזוי קענען אידן מאכן אין תשעה באב אזאנס - ער האט דאך אזויפיל מתאבל געווען און מתאונן געווען אויפן חורבן בית המקדש,[21] **און דא הערט ער אזוי - האט ער געזאגט די גמרא זאגט (תענית כט:) כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, מ'זעהט אבער אז ס'איז דא אידן וואס זענען מתאבל אויף ירושלים און זעהן נישט בשמחתה, האט ער געזאגט, די כוונה איז "אז די ערליכע אידן דערלעבן שבת נחמו".... און ביז שבת נחמו זענען די גאנצע חברה נעקר געווארן.**

שיחה ע"י כ"ק אדמו"ר מוויען שליט"א
והגה"צ רבי חיים יהודה דייטש שליט"א
רב דקהל חוג חת"ס פתח תקוה
יום ה' פרשת מטות מסעי תש"ע לפ"ק

האדמו"ר מוויען: ווען דער ישמח משה איז געפארן דאס ערשטע מאל קיין לובלין (אצל הרה"ק החוזה מלובלין ז"ל), האט ער געוואלט פרעגן די שאלה וועגן מתאבל זיין אויפן חורבן בית המקדש [ולמה החסידים דרכן לשמוח תמיד, ותיכף אמר לו הרה"ק מלובלין: 'הן תאמינו לי כי אנחנו אומרים תיקון חצות בבכיה ובהספד, ועם כל זה הכל בשמחה, כי השכינה עמנו (עי' בייטב לב (פ' חיי) ובייטב פנים מאמר יפה לעינים אות יח)].

מ'האט דען געזהען מ'זאל מאכן תיקון חצות אין די דריי וואכן (שבין י"ז תמוז לתשעה באב)?

רבינו: דער דברי חיים פלעגט יא צו זאגן יעדע נאכט תיקון חצות, א גאנץ יאר.[22]

האדמו"ר מוויען: אין סיגוט איז עס נישט געווען קיינמאל?

רבינו: כ'האב געהערט אז ביים זיידן - דער קדושת יו"ט - האט מען אויך געזהען אז ער האט אראפ געווארפן פון זיך די שיך (בשעת חצות הלילה).[23]

רב דק' חוג חת"ס: צו זאגן תיקון חצות אין די דריי וואכן איז מער געווען איינגעפירט אין די אשכנז'ישע קהילות.

הספסל כיון שכבר לילה, ובהיות שהחמיר על עצמו בכל שבת קודש שלא לעשות מלאכה עד חצי שעה אחר זמן צאה"כ לכן המתין עוד חצי שעה.

18 בליקוטים החדשים שנדפסו בסוף הספר, נדפס בפרשת צו ד"ת שאמרם בתוך ימי האבילות על פטירת אמו הרבנית ע"ה, ובפרשת שופטים נדפסו ד"ת שאמר בתוך ימי האבילות על פטירת בנו הילד יחזקאל שרגא ז"ל.

19 הנה כתב הרמ"א (שו"ע או"ח סי' תקנ"ג ס"ב) ונהגו שלא ללמוד בערב ת"ב מחצות ואילך וכו', ולכן אם חל בשבת אין אומרים פרקי אבות.

והטו"ז (ס"ק ב) הרבה לתמוה על הרמ"א דכמו שמותר לאכול בשר ויין משום כבוד שבת, כמו"כ יהא מותר בלימוד, ובפרט מי שיש לו שיעור שרגיל בכך בעת ההוא, עיי"ש עוד.

ובכף החיים (סק"ז) הביא דאף להרמ"א מותר ללמוד בדברים המותרין ללמוד בת"ב.

20 וזל"ק של רביה"ק זי"ע בספרו הק' ויואל משה (בהקדמה): ואמר [מרן הישמח משה] כי בעבור זה הוא מוסר נפשו על הגאולה יותר משאר צדיקים כי אינו דומה שמיעה לראיה, וכולם שמעו על החורבן אבל הוא ז"ל ראה אותו זמן במו עיניו כי הי' באותו זמן וכל הנעשה אז עומד לנגד עיניו עכ"ל. ועיין בדברי יואל (פ' במדבר עמ' פ"ו) וזל"ק: ידוע מה שאמר ק"ז הישמח משה זלה"ה על עצמו שהיה שלשה פעמים בגלגול בעולם הזה וכו', ובפעם השני היה בזמן חורבן בית ראשון, ואמר על עצמו אני הגבר ראה עני וגו', ואינו דומה שמיעה לראיה, שראה בעצמו את החורבן, כן שמעתי מכ"ק אבא מארי זלה"ה. ושמעתי מפי מגידי אמת שאמר שהוא הי' בעצמו ירמיהו הנביא, אבל ואת לא שמעתי מפי אאמו"ר זלה"ה. עכ"ל. - ופע"א תחת אחד השיחים סיפר רבינו ז"ל שפ"א הי' הרה"ק רבי אייזיקל מקאמארנא ז"ל באוהעל על שבת, וכיבדו מרן הייטב לב זי"ע לומר תורה, ולא רצה לומר ד"ת באתרא דמרן היש"מ, באמרו שהיש"מ הי' לו נשמת ירמי' הנביא, ובירמי' אמרו חז"ל (מגילה י"ד:) ובמקום ירמי' היכי מתנבא וכו' עיי"ש.

21 עי' בס' תהלה למשה, וז"ל: וכגודל תקותו [של מרן הישמח משה] על ביאת משיח צדקינו כך גודל יגונו על חורבן ביהמ"ק, וכמעט בכל דרשותיו לא החסיר מלילל על גלות השכינה. צדיקי הדור אמרו עליו כי הוא ניצוץ ירמי' הנביא, וי"א שאמר הוא בעצמו אל יפלא בעיניכם גודל אבלי ותוגי על חורבן ביהמ"ק כי אני הגבר ראיתי עני עמי השי"ת יחם ויזכני לראות בבנינו כשם שראיתי בחורבנו על כן לא אוכל לשכוח אף רגע ואקוה לה' יום יום..

וע"י עוד מש"כ בס' תהלה למשה, כי כאשר באו בימים בין המצרים גדל אבלו, ותוגת לבבו הי' ניכר על תואר פניו וכו', ומדרכו הי' ללכת גם בימי החול בשטריימל וההבדל בין ימות החול לשבת הי' שבשב"ק הי' הסאמעט מעל השטריימל לבן ובימות החול הי' הסאמעט שחור, אבל בימי בין המצרים הי' לבוש בימות החול בכובע הוט, כאשר קראו אותו לעלות לתורה ביום תשעה באב בא מחדרו כפוף כאגמון ראשו ואם כי הי' בעל תואר וצורת פניו הקדושים הי' מצהירים וכו' הי' אז פניו משונה חשך משחור וכו' נפל אימתה ופחד על כל רואי קלסתר פניו, והי' שתי עיניו שופכות נחלי דמעה, וכאשר עלה לתורה הי' בוכה ומתאונן כמי שמתו מוטל לפניו, וכאשר קרא ההפטרה הרים קול בכייתו עד שכל לבב נמס ימס כמים (ועי' מ"ש מרן רבינו ז"ל בדברי יואל (תניא פ' דברים עמ' צ') בענין מה דמבואר בשו"ע לבחור למפטיר מי שיודע לקונן, עיי"ש).

22 עיין בס' חמדה גוזה ובס' דרכי חיים שבכל לילה בשעה חצות היה הרה"ק מתיישב על כסאו ואומר תיקון חצות, ואף אם היה עסוק בשיחה היה מתחיל לזמר הניגון של הרה"ק מקאלוב 'גלות גלות' שהיה מאוד חביב בעיניו.

23 עיין בהקדמות הס' כוונת הלב שהגה"צ מקראסנא מביא בשם אביו הגה"צ רבי ברוך בענדיט מקראסנא וז"ל: ...וכאשר דברו מהגה"ק הקדושת יו"ט מס'געט... אבי מורי אמר כי הוא הי' רואה אצלו הצנע לכת, והי' יכול להתגנב ולהטמין עצמו מפני אנשים, וסיפר שבהיותו אצלנו בקראסנא, והיו מסובים לפניו אנשים חשובים בלילה, ופתאום הושיט ידו ליקח הזייגער מכיסו והביט על הזייגער ואמר אה צוועלף! שהי' חצות לילה, ותיכף פתח פיו הרה"ק ואמר: מי ראה את הבאהן הויף החדש בפעסט, והפליג בשבחו של הבאהנהויף, כמה הוא נאה בחדריו ובפתחיו, וצייר לפני השומעים מוצאיו ומובאיו של הבאהן הויף, ואבי מורי ז"ל לחש באזניו של אחד מהמסובים ואמר לו שכפי הנראה הרב ז"ל עושה תיקון חצות בשיחתו, וההוא אמר שגם לו נראה כן, ואחד מהמסובים נכנס לתוך דבריו, ואמר שהבאהן הויף בעיר דרעזדען הוא יותר משוכלל ומהודר, ותיכף הפסיק הרב ז"ל מלדבר מזה, עכ"ל.

רבינו: מיין טאטע ז"ל פלעגט אלעמאל ביי א שמחה, ביי א חתונה פון די אייניקלעך, הייסן זינגען דעם ניגון "סאלא קאקאש מאר" פונעם קאלובער ז"ל, און ער האט געווײנט בדמעות.

הגה"צ רבי שלום אליעזר ט"ב שליט"א, רב ביהמ"ד 15 עוו. ב"פ: ער האט דאס מיטגעזינגען.

רבינו: יא, ער האט אין אויסגעזוכט איינער וואס קען עס גוט, זאל עס זינגען הויער, און ער פלעגט מיטזינגען מיט בכיות.

דער דברי חיים פלעגט אויך אלעמאל זוכן וועד ס׳קען דעם "סאלא קאקאש", זיי זענען געווען גאליציאנער, זיי האבן נישט געקענט, און אז ס׳איז געקומען א אונגארישער איד וואס האט געקענט זינגען, האט ער אים מכבד געווען.

האדמו"ר מווילין: נאך א קאלובער תנועה פלעגט זיך דער רבי ז"ל אסאך מאל אונטער זינגען.

רבינו: יא, דאס איז פונעם ניגון ׳גלות גלות׳, דער דברי חיים האט דעם ניגון אויך אסאך געזינגען, דער דברי חיים האט אמאל פרייטאג צונאכט׳ס פאר קידוש געזומען דעם כוס אין די האנט, און האט אנגעהויבן צו זינגען דעם ניגון, ער האט זיך פאר׳דביקות׳ט שעות, ביז ער האט זיך אויפגעכאפט, אז ממש די ליכט האבן שוין געצאנקט, ס׳האט אויסגעזעהן אז ביים טיש וועט זיין חושך, האט ער גיזאגט אז דער באשעפער האט געזעגענט שבת א ברכה אין די נרות. און די ליכט האבן געברענט ביז נאכ׳ן טיש, אזוי ווי ער האט געזענדיגט דעם טיש האבן זיך די ליכט אויסגעלאשן.

והימים האלו יתהפכו לששון ולשמחה

ביקור הגאון רבי יוחנן סג"ל וואזנער שליט"א ראב"ד סקווירא מאנטריאל מוצש"ק פרשת דברים תשע"ז לפ"ק

רבינו: דער טאטע ז"ל ברענגט אראפ (ברך משה סו"פ דברים עמ׳ י"ד) **א חקירה פונעם חתם סופר** (תורת משה סו"פ דברים) **ווען ס׳איז שבת און ס׳איז א נדחה אויף זונטאג, ווען וועט זיין דער יו"ט לעתיד, צי דעם ניינטן צי דעם צענטן, דער טאטע פירט אויס אז ס׳וועט זיין ביידע, ס׳וועט זיין צוויי טעג יום טוב.**[24]

הגר"י: דאס בית המקדש האט דאך געברענט דעם צענטן טאג.

רבינו: מ׳האט אבער למעשה קובע געווען דעם תענית אויף ט׳, אבער דער יו"ט וועט זיין ביידע טעג.

הגר"י: דער ישמח משה איז געגאנגען שבת׳דיג אינמיטן די וואך אויך, ער איז שטענדיג געווען גרייט מקבל צו זיין דעם מלך המשיח מיט בגדי שבת.[25]

רבינו: יא, דער הייליגער רבי פון לובלין האט דאך געזעהן, האט ער געזאגט אז ער זעהט שוין ווי מ׳וועט זאגן ׳ותתן לנו ה׳ אלקינו באהבה את יום תשעה באב הזה׳, ער האט שוין געזעהן דעם יו"ט, מ׳דארף אריין ברענגען אמונה אין ביאת המשיח.

הגר"י: דער רבי האט דאך געזונגען שבת מיט די בחורים ׳אהבה לו בכל יום שיבוא׳.

ביקור כ"ק הגה"צ רבי חיים לייב כ"ץ שליט"א אבדק"ק סערדעהאלי ערש"ק פרשת אמור תשס"ח לפ"ק

רבינו: אין די פרשה (פ׳ אמור) שטייט דאך אלע מועדי השנה.

ס׳איז דא א שיין ווארט פונעם פעטער ז"ל (הובא בהגש"פ דברי יואל עמ׳ קס"ז) אויפן נוסח הברכה וואס מ׳זאגט ווען מ׳ענדיגט די הגדה, "כן יגיענו ה׳ אלקינו למועדים ולרגלים אחרים", וואס מיינט "רגלים אחרים"? נאר חז"ל זאגן אז לעתיד וועט דאך תשעה באב נתהפך ווערן פאר א יום טוב,[26] און פון אר"י הק׳ שטייט אז די טעג וואס זענען צווישן שבעה עשר בתמוז ביז תשעה באב וועלן זיין אזוי ווי חול המועד. זאגט דער פעטער ז"ל אז דאס איז די כוונה "ולרגלים אחרים" נייע מועדים וועלן צוקומען לעתיד לבוא.

גאב"ד סערדעהאלי: מ׳קען זאגן אז וועגן דעם שטייט (ויקרא כג, מד) **וידבר משה את מועדי ה׳ אל בני ישראל, דער יו"ט פון תשעה באב איז דאך יעצט באיתכסיא, שפעטער וועט דאס ווערן באיתגליא, א"ת איז ראשי תיבות ת׳שעה א׳ב, אז דאס וועט אויך זיין א יו"ט.**

רבינו: געווענליך לייגט מען פרשת פנחס אין די דריי וואכן - היי יאר איז א אויסנאם יאר ווייל היי יאר (תשס"ח) גייען מטות מסעי אפגעטיילט - און אלע ימים טובים שטייט אין פרשת פנחס, זאגט מען אז דאס איז א רמז אז די דריי וואכן וועלן נתהפך ווערן צו א יו"ט.

ביקור אצל כ"ק אדמו"ר מסטראפקוב שליט"א מוצש"ק פרשת אחרי קדושים תשע"ז לפ"ק

האדמו"ר מסטראפקוב: מ׳האט געפרעגט אז תשעה באב וועט דאך לעתיד זיין א יו"ט, וואו איז מרומז תשעה באב? איז בס"ד היינט האט מען געליינט די מצוה פון בקצרכם את קציר ארצכם, די מצוה פון פאה, און אין אמור ליינט מען עס נאכאמאל, פארוואס צוויי מאל, זאגט רש"י (ויקרא כ"ג כ"ב) לעבור עליו בשני לאווין, און דער רמב"ן (שם) זאגט איך וואלט געמיינט אז ביי די מצוה פון קצירת העומר האט מען שוין יוצא געווען, און מ׳איז נישט מחוייב צו געבן לקט שכחה און פאה, וועגן דעם שטייט עס נאכאמאל.

רבינו: אין מדרש (ילקוט שמעוני ויקרא פכ"ג) שטייט, ס׳שטייט בקצרכם את קציר ארצכם, און נאכדעם שטייט דער יו"ט ראש השנה, זאגט דער מדרש, ישראל וואס לאזן איבער פאה לא אעשה אותם כלה, אומות העולם שמכלין שדותיהן וכו׳, אין זכות פון מצות צדקה גייט מען ארויס זכאי בדין (ע׳ בעצי חיים לר"ה דרוש מ׳ מש"ב בזה).[27]

האדמו"ר מסטראפקוב: רש"י הק׳ ברענגט אויך א מדרש בשם רב אבדימי, מה ראה הכתוב ליתנם באמצע הרגלים, פסח ועצרת מכאן, ראש השנה ויום הכיפורים מכאן, נאר הנותן לקט שכחה ופאה מעלין עליו כאילו בנה בית המקדש, קומט אויס אז צוויישן שבועות און ראש השנה שטייט די מצוה פון פאה וואס דאס איז כאילו בנין בית המקדש, איז דא מרומז אז תשעה באב וועט זיין א יו"ט.[28]

רבינו: דער רבי פון לובלין האט געזאגט – ער איז דאך געווען דער חוזה (שראה בשמים ממעל ועל הארץ מתחת) – ער זעהט שוין ווי מ׳וועט זאגן ׳ותתן לנו ה׳ אלקינו באהבה את יום תשעה באב׳.

האדמו"ר מסטראפקוב: ער איז דאך אוועק אין דעם טאג (ט׳ אב שנת תקע"ה).

---

24 עי"ש שכתב לפרש הפסוק (זכרי׳ ח, יט) כה אמר ה׳ צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים, הנה נתתי אל לבי לחקור האיך יהיה לעתיד לבא כאשר יחול תשעה באב בשבת קודש, אם יהיה החג והמועד ביום שבת קודש שהוא תשעה באב, או ביום ראשון שבו נדחה צום תשעה באב בזמן הגלות, וראיתי בתורת משה למהר החתם סופר ז"ל (סו"פ דברים) שמדייק מלשון הכתוב צו"ם החמישי, שהצום גורם, והמועד יהיה ביום ראשון ביום שהיו צמים בו.

אכן לענ"ד יש לחדש ולומר שיהיה החג והמועד שני ימים ביום שבת קודש וביום ראשון, דהנה בשולחן ערוך (או"ח סימן תקנ"ג ס"ב) האריכו בפוסקים למעניתם בדין הלימוד ביום תשעה באב שחל להיות בשבת, ומסקנת המג"א (סק"י) להחמיר שלא ללמוד בשבת רק דברים המותרים בתשעה באב, עיי"ש בארוכה. ובכן לית דין צריך בושש כי התלמידי חכמים ויראי ה׳ יש להם צער ועינוי ממניעת הלימוד בתשעה באב הרבה יותר ממניעת אכילה ושתיה, ולפי זה נמצא כי בתשעה באב שחל להיות בשבת יש להם שני ימי צום, שהרי נאסר להם ללמוד גם בשבת קודש, ועל כן לעתיד לבוא כאשר יהיה צום החמישי לששון ולשמחה ולמועדים טובים, אזי כשיחול תשעה באב בשבת יהיו שני ימים טובים לישראל, הן ביום שבת קודש תחת צום עסק התורה, והן ביום ראשון תחת צום אכילה ושתיה.

25 עי׳ בדברי יואל (פ׳ תצוה עמ׳ רס"ו בתוך ד"ת והוא פס"ג שנת תשי"ח), וז"ל: מסופר מפי מגידי אמת שאא"ז הישמח משה זלה"ה היה לבוש בגדי שבת גם בימות החול, ופע"א שלח אליו הרה"ק בעל עטרת צבי זלה"ה אגרת שלומים וכתב לו בין התואורים "שבת דכולה שתא", וכאשר קרא אא"ז זלה"ה המכתב ענה בשחוק קל על שפתיו "אהה הנה נודע לו".

וע"ע בהגדה מהר"י ט"ב (ד"ה וי"ל עוד טעם לקריאת שם שבת זו גדול), וז"ל: וידוע מפי מגידי אמת שק"ז הישמח משה זלל"ה העידו עליו צדיקי דורו שהיה בבחינת שבת דכולא שתא, ולבש בכל השבוע מלבושי שבת מהאי טעמא.

26 הובא בגמ׳ (ר"ה יח:) דלעתיד יתהפכו כל ימי הצומות ת"ב וי"ז בתמוז וצום גדליה וי׳ בטבת ויהיו מועדים שנאמר (זכרי׳ ח, ט) כה אמר ה׳ צבקות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים, עיי"ש.

27 וז"ל המדרש: רבי ברכיה בשם רבי ירמיה פתח, אורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה, אין אורח חיים אלא דברי תורה, דכתיב עץ חיים היא למחזיקים בה, למעלה למשכיל, למי שהוא מסתכל למצותיה של תורה, מה כתיב למעלה מן הענין, לא תכלה פאת שדך, עמון ומואב שהם מכלין את שדותיהן, עליהם הוא אומר כי אעשה כלה וגו׳, ישראל שאין מכלין את שדותיהם, עליהם הוא אומר ואותך לא אעשה כלה וגו׳, מיסרך אני ביסורין בעולם הזה, בשביל לנקותך מעונותיך לעולם הבא, ואימתי בחדש השביעי.

28 עיין בספרא (פר אמור פי"ג) וז"ל: ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך בקוצרך ולקט קציר לא תלקט. א"ר אוורדימס ברבי יוסי וכי מה ראה הכתוב ליתנה באמצע הרגלים פסח ועצרת מיכן וראש השנה ויה"כ מיכן. אלא ללמד שכל מי שהוא מוציא לקט שכחה ופיאה ומעשר עני מעלים עליו כאילו בית המקדש קיים והוא מקריב קרבנותיו לתוכו. וכל מי שאינו מוציא לקט שכחה ופיאה ומעשר עני מעלים עליו כאילו בית המקדש קיים ואינו מקריב קרבנותיו לתוכו.

לויט דעם (שע"י מצות פאה נחשב כאילו נבנה ירושלים) איז דא מרומז אלע ימים טובים, איז דא מרומז כאילו בנה בית המקדש.

רבינו: גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה (בבא בתרא י.), וועגן דעם זאגט מען 'כל דכפין ייתי וייכול וכו' השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל', וואס איז די שייכות פון איינס צום צווייטן, נאר וויל גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה.

האדמו"ר מסטראפקוב: ס'שטייט אין מדרש (איכ"ר א' כ"ה) גלתה יהודה מעוני, וויל מ'האט געגוזלט מעשר עני, און אז מ'גיט מעשר עני איז א סגולה אז ס'זאל זיין די גאולה.

שיחה עם הגה"צ רבי יהושע ראזנבערגער שליט"א
רב קרית רמ"א בית שמש יע"א - וחבר הבד"צ עיה"ק ירושלים ת"ו
יום ג' פרשת שלח שנת תשס"ט לפ"ק

רבינו: און דאס זאגט טאקע דער בני ישישכר (תמוז אב מאמר ב' אות ג'), אז ניין מיט דריציג זענען צוויי און צוואנציג, דאס איז אקעגן די צוויי און צוואנציג טעג פון די דריי וואכן, אז מ'רעכנט אלע טעג פון שבעה עשר בתמוז ביז נאך תשעה באב, איז דא צוויי און צוואנציג טעג, און ער שרייבט אויך אז ס'איז אקעגן די כ"ב אותיות התורה.[29]

הגר"י: ער זאגט דארט אז ס'איז פון אנדערע עולמות.

די קארלינער חסידים האבן געמאכט א שהחיינו (על בגד או פרי חדשה) **ביי רבי שלמה קארלינער'ס יארצייט** (כ"ב תמוז) **[בימי בין המצרים],** וויל **ס'איז דאך דא צוויי און צוואנציג טעג, און אז דער טאג גייט אראפ בלייבט דריי וואכן, איין און צוואנציג טעג.**[30]

רבינו: ס'איז א חידוש, אין ייטב פנים (מאמר יפה לעינים אות י') מוטשעט ער זיך ארום ביי די דריי וואכן, איבערן חשבון פון די צוויי און צוואנציג טעג, מאכט ער דארט דעם חשבון אז די ימים טובים זענען אזוי, ס'איז דא אכט טעג פון פסח, און צוויי טעג שבועות, און צוויי טעג ראש השנה, און איין טאג יום כיפור, און נאך ניין טעג פון סוכות, זענען צוויי און צוואנציג, און די צוויי און צוואנציג טעג ימים טובים זענען אקעגן די צוויי און צוואנציג טעג פון ימי בין המצרים.

זאגט ער אז ווען פסח געפאלט אין שבת, דעמאלטס געפאלט אויך תשעה באב אין שבת (כהסימן א"ת ב"ש, דיום שחל א' של פסח חל בו תשעה באב), ווערט דאך דאס א נדחה אויף זונטיג, איז שוין דא צוויי און צוואנציג טעג.

און סתם אזוי, י' אב בייטאג האלט מען דאך אויך נאך הלכות פון ימי בין המצרים וויל ס'איז 'רובו של היכל בו נשרף' (תענית כט.), **זעהט אויס אז אין טאג רעכנט ער נישט, אפשר ראש חודש, אדער תשעה באב וויל ס'שטייט קרא עלי מועד** (איכה א, טו).

די צוויי און צוואנציג טעג פון ימי בין המצרים וועלן לעתיד נתהפך ווערן אויף ימים טובים, אזוי ווי די צוויי און צוואנציג טעג פון די ימים טובים (כן איתא בשם האריז"ל, ומקורו בגמ' ר"ה יח:).

הגר"י: מ'זאגט נאך פון ראפשיצער רב אז ס'וועט זיין יום טוב, אין אינמיטן וועט זיין חול המועד,[31] **דער רמב"ן** (פ' אמור) **רעכנט אויך די ימי הספירה אויך אזוי חול המועד.**

רבינו: דעם שבת בענטשט מען שוין ראש חודש תמוז, דער צירוף פון דעם חודש איז די סופי תיבות פון וכל ז'ה איננ'ו שו'ה לי' (אסתר ה, יג), **דער ייטב פנים** (מאמר יפה לעינים אות א') **טייטשט ויהי החודש הזה סוף וקץ לכל צרותינו, אז ויהי החודש "הזה" דאס איז דער חודש וואס האט דעם צירוף פון וכל 'זה' איננו שוה לי', אז ס'זאל נתהפך ווערן לששון ולשמחה.**

ביקור הגה"צ רבי אהרן פאללאק שליט"א
אדמו"ר מבערגסאז
יום ג' פרשת חוקת בלק תשס"ט לפ"ק

האדמו"ר מבערגסאז: תמוז איז דאך שוין א הכנה אויף די הייליגע טעג. ס'שטייט אין מהרש"א (בכורות ח.) **אז די איין און צוואנציג טעג פון שבעה עשר בתמוז ביז תשעה באב, זענען אקעגן די איין און צוואנציג טעג פון ראש השנה ביז הושענא רבא, אזוי ווי אין די טעג איז הקב"ה מלבין עוונותיהם של ישראל, אזוי אויך אין די איין און צוואנציג טעג איז הקב"ה מלבין עוונותיהם של ישראל.**

רבינו: ובכן אבוא אל המלך, 'בכן' **איז צוויי און זיבעציג טעג, די צוויי און זיבעציג טעג הייבן זיך אן שבעה עשר בתמוז, דער בני ישישכר זאגט אזוי, ו'בכן' אבוא אל המלך, ו'בכן' תן פחדך, וויל ס'איז דא פופציג טעג פון תשעה באב ביז ראש השנה, און נאך צוויי און צוואנציג פון שבעה עשר בתמוז, איז צוזאמען בכ"ן.**[32]

שיחה עם כ"ק הגה"צ רבי חיים לייב כ"ץ שליט"א
אבדק"ק סערדאהעלי
יום א' פרשת דברים תש"ע לפ"ק

גאב"ד סערדאהעלי: ס'איז נזדמן געווארן די טעג פון אבילות (ע"פ הרבנית הצ' ע"ה), **אין די טעג וואס גאנץ כלל ישראל איז באבילות** (בימי בין המצרים שבין י"ז תמוז לט' באב), **ס'איז דא א ספר ליקוטי יהודה פון א אייניקל פונעם גערער רבי'ן דער אמרי אמת, שרייבט ער דארט אז אין פרשת מסעי וואו עס שטייט אז אהרן הכהן איז אוועק ראש חודש אב, און דאס איז די אינציגסטע יארצייט וואס ס'שטייט ארויס געשריבן בפירוש אין די תורה, זאגט ער א שיינע זאך וואס ער האט געהערט פון זיין זיידן דער אמרי אמת, אז ס'שטייט אין ספר חסידים אז ס'איז געווען א איד וואס האט זיך געפירט אז ביי א יעדן בר מינן וואס ס'איז געווען אין שטאט, האט ער זיך אויסגעטוהן די שיך, און אויף די ליוה איז ער נאכגעגאנגען די מיטה אן די שיך, שטייט אין ספר חסידים, אז דער איד איז נסתלק געווארן תשעה באב, און מ'האט אים מקבר געווען תשעה באב, און די גאנצע שטאט איז געגאנגען יחף אן די שיך אויף זיין ליוה, האט מען געזעהן אז אין הימל האט מען געהאט הנאה פון זיין מנהג טוב, און מ'האט אים באצאלט אז דער גאנצער ציבור איז געגאנגען אזוי. זאגט ער, אז ביי אהרן הכהן שטייט** (במדבר כ, כט) **ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל, וויל ער איז געווען א אוהב שלום ורודף שלום, איז נסתבב געווארן אזוי אז ער איז אוועק ראש חודש אב, אז גאנץ כלל ישראל - ביז ווען ס'וועט זיין תחיית המתים - האלט מען אבילות אין זיין שבעה, פון ראש חודש אב ביז ז' אב, וויל ס'איז זיכער אז ער האט זיך מצער געווען אויף יעדן איד, האט מען מן השמים אזוי מסכים געווען.**

רבינו: כ'קלער יעצט, מ'ברענגט צו (ע' ייטב פנים מאמר יפה לעינים אות י'), **אז אין די דריי וואכן איז דאך דא צוויי און צוואנציג טעג, און אזויפיל טעג איז אויך דא ימים**

---

29 וז"ל הבני יששכר (שם) כי מדות של רחמים מצינו בקרא שני פעמים, פע"א הם כתובים אחר שבירת הלוחות (שמות לד ו), ושם הם כתובים י"ג מדות והם נקראים תיקוני אריך, והמה נגד הי"ג ימים מי"ז בתמוז עד ר"ח אב, ויש עוד מדות בחומש הפקודים (במדבר יד יח) שנאמרו אחר שליחות המרגלים אשר בכו העם בלילה ההוא בכיה של חנם, והם כתובים במספר ט' מדות והם נקראים תיקונים דזעיר אנפין, והן נגד ט' ימים הראשונים של חודש אב, וביחד הם במספר כ"ב מנין אותיות התורה, עי"ש בדבריו, והאריך עוד בזה באגרא דכלה (בהפטורה לפ' מטות) עי"ש בדבריו הנעימים (ובאגרא דפירקא אות רלט).

30 עיין בס' שמע שלמה (עמ' ל"ח) הרב הצדיק הקדוש ר' אשר הגדול מסטאלין ז"ל התנהג לברך שהחיינו בכ"ב תמוז הלולא של רבו הקדוש רבי שלמה ז"ל מקארלין, באמרו שיום זה אין נחשב מהג' שבועות, ואמר בזה"ל: אני אומר שמותר ג"כ לישא אשה בזה היום, שכמו שמותר לישא אשה בל"ג בעומר הילולא רבא דרשב"י, כן בזה היום, ולולא שהעולם יצייתו לי הייתי מתיר להם, אמנם העולם לא יצייתו לי, ואני בלבי יודע שמותר בנו, הרה"ק הבית אהרן ז"ל מקארלין סיפר זאת בכ"ב תמוז בכל שנה ושנה, ובירך שהחיינו, וגם אדמו"ר הרה"צ רבי יחזקיאל משה ז"ל מקאוניץ נהג אחריו לספר זאת בכל כ"ב תמוז, ובירך ג"כ שהחיינו, ואמר שבאמת יש כ"א יום לבד מיום זה. ופעם אחת הי' בכ"ב תמוז אצל זקנו הרה"צ ר' אלימלך ז"ל מגראדזיסק וסיפר לו זאת ובירך הרה"ק מגראדזיסק ג"כ שהחיינו, ושוב נהג כן בכל שנה. ובכתבי הרה"ג ר' נתן נטע הכהן ז"ל אבד"ק קאלבעל בשם הרה"צ ר' יהושע דוד אשר ז"ל מזעלעחוב אשר הרה"ק ר' אהרן ז"ל מקארלין בעל ספר הקדוש בית אהרן אמר פעם ביארצייט של הק' מהר"ש מקארלין בזה"ל ר' נח הוא (הרה"ק ר' נח ז"ל מלעפאווי טש), הוא בעל חשבון גדול, ועשה חשבון שביום הלולא דרשב"י ל"ג בעומר, בזה היום הוא כ"ב תמוז, וסיים שבל"ג בעומר דורכים בקשת, והרה"ק רבי שלמה נהרג בקשת כידוע, ולפלא שגם היארצייט של הרה"ק הבית אהרן ז"ל טו"ב סיון ג"כ חל באותו יום שחל ל"ג בעומר, ע"כ.

31 מתאמרא משמי' הדהרה"ק מרוזין שבביאת הגואל בב"א יהיה י"ז בתמוז יו"ט ראשון והג' שבועות עד תשעה באב יהיה ימי חול המועד, ובנו הרה"ק מהרא"י מסאדיגורא הוסיף לזה - ואני אומר שתשעה באב יהיה יו"ט ראשון וכל ימות השנה עד י"ז בתמוז הבאה יהיה ימי חול המועד.

32 וז"ל באגרא דכלה (דף רצ"ה.): "ולדעתי על פי הדברים האלה יובן נוסח תיקון התפלה בראש השנה הוא ובכ"ן, ובכ"ן, שאותיות בכ"ן בגימטריא חס"ד כנודע. והנה צירוף התבה הוא כ"ב ן', היינו אותן הכ"ב ימים אשר בהם החסדים נעלמים, ונו"ן ימים אחר כך אשר החסדים מגולים. וזהו ברמז ובכ"ן אבא אל המלך (אסתר ד טז), היינו בראש השנה שאז הוא בחינת מלכות שמים, מלכותו בכל משלה (תהלים קג יט) דינא דמלכותא. וזה שנרמז בפסוק כה אמר י"י זכרתי לך חס"ד נעוריך, היינו בזמן המקדש שהיו אלו הימים כולם בבחינת חס"ד [הגם שלא היו כמו שיהיה לעתיד, אף על פי כן בזמן המקדש היו בבחינת החס"ד, ובפרט בבית שני שהיו לששון ולשמחה], אהבת כלולותיך [היינו בזמן הגלות שהכ"ב ימים הם בהסתר פנים, רק כ"ל ימים הם באהבה וחיבה יתירה להתעוררות התשובה, היינו כ' ימים מאב ול' מאלול, זהו אהבת כלולותיך אהבת הכ"ל שלך, זה זוכר הבורא לישראל] לכתך אחרי במדבר, [שאז מתחילין ישראל לדבר להש"י דברי ריצוי ותחנונים בימי הסליחות והתשובה], בארץ לא זרועה [הגם שהיו שוכנים בארץ העמים לא זרוע שם מקדושה עליונה, ואף על פי כן ישראל שוברים חומת ברזל דקליפה] ושבים אליו בתשובה שלימה, הש"י ישיבנו בתשובה שלימה לפניו באמת", עכ"ל.

טובים, פסח איז אכט טעג, שבועות איז צוויי טעג, ראש השנה איז אויך צוויי טעג, יום כיפור איז איין טאג, און סוכות איז ניין טעג, און די טעג זענען מכוון אקעגן די טעג (והרמז לכך שיתהפכו ימים אלו לששון ולשמחה ולמועדים, כדאיתא בשם האריז"ל, ומקורו בגמ' ר"ה יח:).[33]

קומט אויס אז די ניין טעג זענען אקעגן יום טוב סוכות,[34] קומט אויס אז ראש חודש אב איז דער ערשטער טאג סוכות, יו"ט סוכות איז א זכר צו די ענני הכבוד וואס ס'איז געווען אין זכות פון אהרן הכהן (תענית ט.), איז אהרן הכהן'ס יארצייט ראש חודש אב וואס איז מכוון אקעגן דעם ערשטן טאג סוכות וואס איז א זכר צו די ענני הכבוד.

גאב"ד סערדאהעלי: דער שאמלוי'ער זיידע (אביו של גאב"ד סערדאהעלי שליט"א הגה"צ אב"ד סאמאטהעלי ז"ל הי' בן בתו ותלמידו של הגאון המפורסם בקש"ת מוה"ר שלמה זלמן עהרנרייך ז"ל אבד"ק שאמלוי מגדולי וזקני הרבנים גאוני וצדיקי אונגארן בן בתו ותלמידו של הגה"ק בעל שו"ת קול ארי' ז"ל) ברענגט - דאכט זיך אז פון אמרי נועם ברענגט ער עס צו - כל המיצר לישראל נעשה ראש (גיטין נו:) - זאגט ער - אז די ערשטע צוויי און צוואנציג טעג פון חודש תשרי, זענען מכוון אקעגן די דריי וואכן, די טעג זענען דאך 'כל המיצר לישראל', נעשה ראש, 'נעשה' איז פון די לשון 'ועשתה את ציפרניה' (דברים כא, יב), א לשון פון תיקון, 'ראש' אז אנהייב יאר קען מען עס מתקן זיין, לויט דעם קומט טאקע אויך אויס אז די לעצטע ניין טעג פון די דריי וואכן איז אקעגן סוכות.

רבינו: יא, ווי אזוי מ'זאל מאכן דעם חשבון קומט אויס אז די ניין טעג איז מכוון אויף סוכות, נאר לויט דעם חשבון (של האמרי נועם) איז שבעה עשר בתמוז מכוון אויף ראש השנה.

ס'איז מיר אלעמאל געווען א חידוש, אין ייטב פנים (שם) ווען ער רעדט אז ס'איז דא צוויי און צוואנציג טעג, אקעגן די צוויי און צוואנציג טעג פון יו"ט, און די דריי וואכן וועט איבער געדרייט ווערן אויף ימים טובים, נגילה ונשמחה בך (שה"ש א' ד'), ב"ך איז כ"ב.

זוכט ער די כ"ב יום, די דריי וואכן זענען ביי אים איין און צוואנציג טעג, נעמט ער אן אז ווען תשעה באב איז א נדחה פאסט מען עשירי, נעמט ער עס אויף אריין אינעם חשבון, איז שוין דא צוויי און צוואנציג טעג.

לכאורה צוויי און צוואנציג זענען דאך אן דעם, ווייל שבעה עשר בתמוז איז דאך אויך אין חשבון, איז דא בעצם צוויי און צוואנציג טעג, ביז תשעה באב, און אפילו אן דעם טאג פון עשירי באב.

---

33 וז"ל המהרש"א בגמ' בכורות (דף ח:): כי הנה ב' שיעורים כ"א יום גם כן תולדותיהם שוים בליבון, כי כמו שהכ"א ימים שמראש השנה עד הושענא רבה תולדות ליבון עון וכפרה עליהן הן, כן גם ימי כ"א יום פורענות מי"ז בתמוז עד תשעה באב, היה תולדות ליבון עונות כי הצרות ויסורין מכפרין כמ"ש הגלות מכפר, עכ"ל.

34 עי' בספה"ק אמרי נועם (לחג הסוכות) וז"ל, ובקרא נאמר הצירוף הוי"ה היוצא מהפסוק ה'סכת ו'שמע י'שראל ה'יום השיך לחודש אב כי ידוע אשר כ"ב ימים של ימי המצרים הם נגד כ"ב ימים מן ראש השנה עד שמיני עצרת, ומראש חודש אב ואילך מחחילין הימים שהם נגד ימי הסוכות, ע"כ השם יוצא מהפסוק הסכ"ת שהוא אתוון סכת"ה, לזה סידר הקרא על צירופו של חודש אב, עכ"ל.

גאב"ד סערדאהעלי: ס'שטייט אין טייל ספרים אז ס'וועט זיין חול המועד צווישן די צוויי ימים טובים, שבעה עשר בתמוז און תשעה באב.

רבינו: מ'זאגט נאך אז דער רבי פון לובלין האט געזאגט - ער האט דאך געזעהן (בשמים ממעל ועל הארץ מתחת) - אז ער זעהט שוין ווי מ'וועט זאגן 'ותתן לנו ה' אלקינו באהבה וכו' את יום תשעה באב', ווען מ'וועט דאוועננען שמונה עשרה אום יו"ט, וועט מען אזוי זאגן.

א' הנוכחים: אויף תשעה באב שטייט 'קרא עלי מועד' (איכה א, טו), ס'איז דא וואס זאגן אז מ'רעכנט נישט אריין תשעה באב אין די צוויי און צוואנציג טעג וועגן דעם איז עס נאר דריי וואכן (כ"א יום).

גאב"ד סערדאהעלי: ביי א טייל לאזט מען נישט א אבל דאוועננען תשעה באב (כן נדפס בסידור שערי שמים מהגאון היעב"ץ ז"ל מכי"ק שכתב: נ"ל שאין לאבל להיות ש"ץ בתשעה באב).

רבינו: וועגן קרא עלי מועד (כ"כ היעב"ץ שם, ועי"ש עוד טעם).

גאב"ד סערדאהעלי: ס'איז אזעלכע גרויסע טעג.

רבינו: דאס אז מ'זאל נישט לאזן דאוועננען פאר א אבל [יש לדון בזה, כי הטעם] פארוואס דאווענט נישט א אבל ווען ס'איז יו"ט, ווייל ער שטערט דעם אנדערן (שהם בשמחה), אבער אין תשעה באב איז עס דאך אבילות פאר יעדן איינעם.

גאב"ד סערדאהעלי: אסאך פירן זיך אזוי.

כ'האב געהערט אמאל אז ס'שטייט (ויקרא כג, מד) וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל, 'את' איז ראשי תיבות ת'שעה א'ב, ער האט עס נישט געקענט ארויס זאגן, ווייל הלוואי - ער האט געהאפט - אז ס'וועט נישט צוקומען צו די שבירה, אבער ער האט עס מרמז געווען, וידבר משה 'את' מועדי ה'.

רבינו: שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה (ישעי' סו, י), שטייט אין ייטב פנים (מאמר יפה לעינים אות י"ה), אז ווען מ'איז זיך מתאבל, דארף מען זיך שוין פריייען על שם העתיד, און דאס איז אויך פשט אין וואס חז"ל זאגן (תענית ל:) כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה אז בשעת ווען מ'איז מתאבל איז מען שוין 'זוכה ורואה בשמחתה' (בלשון הוה), אזוי שטייט עטליכע מאל אין ייטב לב און אין ייטב פנים, ממילא קומט אויס, אז תשעה באב איז טאקע א יום אבל, אבער ס'איז שוין א יום מועד (עי' בייטב לב פ' כי תבוא בריש הפרשה).

גאב"ד סערדאהעלי: ווען ס'איז געווען דער שמועס פונעם ישמח משה מיטן לובלינער - וואס דער ייטב לב ברענגט עס אראפ - איז עס אויך געווען וועגן דעם ענין.

רבינו: יא, דאס איז נישט על שם העתיד, נאר ער האט דערמאנט דעם מאמר 'הפרוש אבלו בלבו וצהלתו בפניו' (חובת הלבבות שער הפרישות פ"ד), ווייל די שכינה איז דא, קומי רוני בלילה וגו', נוכח פני ה' (איכה ב, יט), אזוי האט דער ישמח משה דעמאלטס געטייטשט דעם פסוק קומי רוני בלילה, רינה איז אויך א לשון שמחה [מלשון (תהלים קיח, טו) קול רינה וישועה], ווייל מ'איז נוכח פני ה'.[35]

---

35 עי' מ"ש בייטב לב (פ' חיי) שמעתי ממוזלה"ה הישמח משה, איך כי רבינו הקדוש מלובלין זללה"ה הורה לו הדרך ילך בה,

כ'האב נעכטן שבת געזאגט, אז יעדער אבילות איז אבילות ציון וירושלים, פארוואס פאסירן אזעלכע זאכן? ווייל ס'איז נאכנישט 'בלע המות לנצח' (ישעי' כה, ח), ווייל דער גואל צדק איז נאכנישט געקומען, וואלט ווען דער גואל צדק שוין געווען דא, וואלט דאך די אלע זאכן נישט געווען, אלעס איז פארבינדן מיט אבילות ציון, יעדער אבילות פון א יחיד איז פארבינדן מיט אבילות פון ציון וירושלים.

ווען מ'האלט שוין נאך די גאולה, וואלט דאך שוין אלעס אנדערש געווען.

גאב"ד סערדאהעלי: דער מונקאטשער רב ברענגט צו (בדברי תורה מהדורא ב' אות פ"א) אז זיינע אבות, ביי אלע תעניתים האט מען געגעסן א סעודה פון פלייש מוצאי תענית, אלץ זכר אז דער אויבערשטער וועט אונז אויסלייזן במהרה און די טעג וועלן נתהפך ווערן לששון ולשמחה, האט ער וועגן דעם א יעדן מוצאי תענית געגעסן א פליישיגע סעודה, שבעה עשר בתמוז, צום גדלי', און מוצאי תשעה באב האט מען געמאכט א סיום.

רבינו: מ'טרעפט פארשידענע גזירות ביי ביעי (ביצה ה:) [דביצה שנולדה ביום א' דר"ה, אסורה גם ביום הב' משום], מהרה יבנה בית המקדש, ס'איז א חידוש אז מ'זאל מאכן א גזירה, נאר די חז"ל האבן מיט די גזירה געוואלט אריינברענגען אמונה אין אידישע קינדער, מ'זאל גלייבן אז מהרה יבנה בית המקדש, און מ'זאל זיך נישט מייאש זיין, אזוי ווי די גמרא פרעגט (סוכה מא.) דניבני אימת,[36] און די גמרא זאגט אז פונקט פארנאכט'ס אדער דאיבני בליליא, אז משיח וועט פונקט אנקומען ערב פסח פארנאכט'ס, אדער אינעם נאכט פון זעכצן טאג אין ניסן, פונקט יעצט וועט משיח אנקומען? מ'טרעפט דאך אז א מילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן, און דא אויפאיינמאל פונקט דא דארף מען טראכטן אז ער וועט אנקומען? נאר דא איז דאך א ענין פון אחכה לו בכל יום שיבוא.

ואמר לו הגם כי נאמר בשולחן ערוך (אורח חיים סימן א' ס"ג) ראוי לכל ירא שמים שיהיה מיצר ודואג על חורבן בית המקדש, אבל כבר אמרו (חובת הלבבות שער הפרישות פ"ד) החכם צהלתו בפניו ואבלו בלבו, וגם בעת שאומר תיקון חצות בבכי ותחנונים ופלגי מים, עם כל זה ראוי להיות בשמחה באותו שעה, והוא על פי משל למלך שנשבה והגיע לעמוד ולפוש אצל אחד מאוהביו ומיודעיו, וכראותו את המלך במעמדו בשביה הלך ובכה, ועם כל זה שמח כי המלך מתאכסן אצלו, והנמשל מובן כי באותו שעה שבוכה על חורבן הבית הרי השכינה עמו, ועל כן צריך להתאזר בשמחה. ובזה אמר הישמח משה לפרש הכתוב (איכה ב יט) קומי רוני בלילה וגו' נוכח פני ה', כי רנה הוא שם משותף לבכי ולשמחה, לבכי כמשמעו, ולשמחה מלשון (תהלים קיח טו) קול רנה וישועה, והיינו קומי רוני' בלילה שתהא הבכיה מתוך שמחה, והטעם כי הוא נוכח פני ה', שהשכינה עמנו. ובייטב לב פירש בזה מאמר הכתוב (ישעיה סו י) שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה, והטעם את"ה, שהשכינה לנגדיכם, ואתם אתה עמה, לכך משוש, עכדה"ק. (ועיין עוד בייטב פנים מאמר יפה לעינים אות יח שהארין בסיפור המעשה).

36 וזה לשון הגמרא: ושיהא יום הנף: מאי טעמא, מהרה יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו בהאיר מזרח השתא נמי ניכול, ואינהו לא ידעי דאשתקד דלא הוה בית המקדש האיר מזרח התיר, השתא דאיכא בית המקדש עומר מתיר, דאיבני אימת, אילימא דאיבני בשיתסר, הרי התיר האיר מזרח, אלא דאיבני בחמיסר, מחצות היום ולהלן תשתרי, דהא תנן הרחוקים מותרין מחצות היום ולהלן לפי שאין בית דין מתעצלים בו, לא צריכא דאיבני בליליא, אי נמי סמוך לשקיעת החמה.

גאב"ד סערדאהעלי: ביי יום הנף כולו אסור, רעדט די גמרא פון פסח, וואס דער זמן איז מעורר די גאולה, ליל המשומר וכא (ראש השנה יא: - דבניסן עתידין להיגאל).

רבינו: וועז ער קומט וועז א נאכט פריער (בליל ט"ו - יו"ט פסח) **וואלט נישט געווען קיין פראבלעם [בענין איסור חדש], ווייל ס'וואלט געווען צייט** (להקריב העומר בבוקרו של יום ט"ו), **דאס וואס די גמרא זאגט 'דאיבני בלילא' מיינט מען שוין די נאכט שפעטער** (ליל ט"ז ואעפ"כ גזרו מטעם זה), **און דאס אז מ'האט גוזר געווען ברענגט אריין אמונה אז מהרה יבנה המקדש, דאס איז אלעמאל אחכה לו בכל יום שיבוא, וועגן דעם האט מען געמאכט א גזירה.**[37]

גאב"ד סערדאהעלי: ס'איז ידוע אז דער ישמח משה (יומא דהילולא – כ"ח תמוז שחל אז בשב"ק) **איז טאקע געווען אחכה לו בכל יום שיבוא, דער שטעקן זאל זיין גרייט אז משיח וועט קומען.**[38]

רבינו: דער ישמח משה איז אמאל געפארן קיין לובלין, און דער רבי פון לובלין איז נישט געווען אינדערהיים, ער האט געהערט וואו דער רבי איז, איז ער אהין געפארן. אונטערוועגס האט ער טאקע געטראפן דעם רבי'ן פון לובלין, דער רבי פון לובלין איז דעמאלסט געווען זייער מפורסם, און וואו ער איז געפארן איז געווען א גרויסער ציבור, די אידן האבן זיך אנגעטוהן בגדי שבת, און אזוי איז מען געאנגען מקבל פנים זיין דעם רבי'ן פון לובלין וואס איז אנגעקומען.

וועז דער ישמח משה איז געפארן צום רבי'ן פון לובלין און אים געטראפן אונטערוועגס, האט דער רבי פון לובלין אים געזאגט ער זאל אריינקומען צו אים אין וואגן, און זיי זענען צוזאמען געפארן. ער איז אנגעקומען צוזאמען אין די שטאט וואו דער רבי פון לובלין איז געפארן אהין, און האט צוגעזען דעם ציבור מלובש בבגדי שבת ווי אזוי זיי זענען מקבל פנים דעם רבין פון לובלין, דער ישמח משה האט דאך שטענדיג געטראבט פון ביאת הגואל, האט ער מהרהר געווען ביי זיך 'ווי שיין איז עס אז דער עולם קומט ארויס און גיט כבוד פארן רבין, אבער ווי שיין זיין וועט זיין וועז דער מלך המשיח וועט קומען, גאנץ כלל ישראל וועט ארויס גיין מלובש מיט בגדי שבת מקבל פנים זיין דעם מלך המשיח, וואספארא שיינע מראה וועט עס זיין', אזוי האט דער ישמח משה ביי זיך געטראבט. דער רבי פון לובלין האט תופס געווען זיין מחשבה, האט ער איהם געזאגט 'וועז דער גואל צדק וועט קומען, וועט זיין 'ישמחו השמים ותגל הארץ', און מיר וועלן זיך פרייען פון אויבן' (כי מלך המשיח יבוא לגואלם לאחר פטירתם להה"ה).[39]

דער ישמח משה האט פארציילט די מעשה פאר זיין הסתלקות, און ער האט זיך אנגערופן, כ'האב געמיינט אז דאס וואס דער רבי האט געזאגט 'מיר' וועלן זיך פרייען פון אויבן, איז וויל דער רבי פלעגט צו רעדן פון זיך בלשון רבים, און ער האט געמיינט נאר אויף זיך אליינס, און נישט מיך, יעצט זעה איך אז ער האט אויך מיך געמיינט מיטן זאגן 'מיר' וועלן זיך פרייען פון אויבן.

גאב"ד סערדאהעלי: השי"ת זאל העלפן מיר זאלן זיך שוין פרייען כפשוטו.

רבינו: יא, אונז האפן מיר טאקע מקבל פנים צו זיין דעם מלך המשיח, און זיין צווישן די אידן מיט די בגדי שבת מקבל פנים צו זיין דעם גואל צדק, מ'וועט אנטוהן די בגדי שבת אפילו אין די ניין טעג אויך...

גאב"ד סערדאהעלי: אפילו אין תשעה באב...

ביקור גומלין אצל הגה"צ רבי יעקב יהוסף ראטטענבערג שליט"א אדמו"ר מקאסאני ב"פ מוצש"ק פרשת וארא תשע"ב לפ"ק

האדמו"ר מקאסאני: דער בני שלשים איז געווען אין סיגוט, און ער איז געווען תשעה באב ביים ייטב לב, ס'איז געווען ביים ייטב לב (האמירת איכה) **מורא'דיג. און מ'האט מורא געהאבט אז ס'וועט אים שאטן פאר'ן געזונט, האט מען אים געבעטן ער זאל עפעס טוהן [שיגיד איזה דבר להפיג גודל השברון רוח], איז וועז דער ייטב לב האט אויסגעלאזט מיטן פסוק תרדוף באף ותשמידם מתחת שמי ד'** (שבסוף פרק ג' שבמגילת איכה), **האט ער אנגעהויבן לא לנו ה' לא לנו** (שבמזמורי הלל) **וואס ביי די הגדה** (בליל הסדר) **זאגט מען עס נאך דעם** (שאחרי אמירת 'שפוך חמתך' שמסיימים בפסוק הנ"ל 'תרדוף באף ותשמידם וגו', ממשיכים לומר את ההלל).

האט דער ייטב לב געגעבן א שמייכל, נאכ'ן ענדיגן קינות האט דער ייטב לב געזאגט פאר'ן זיידן "יישר כח".

א' הנוכחים: תשעה באב איז דאך אזוי ווי פסח, אזוי ווי דער סימן א"ת ב"ש (כמבואר בטור ושולחן ערוך (או"ח סימן תכ"ח), שאותו יום בשבוע שחל בו א' דיו"ט פסח יהול יום תשעה באב באותו שנה).

האדמו"ר מקאסאני: וועגן דעם עסט מען דאך די איי ביים סדר נאכט (כ"כ הרמ"א סי' תע"ו סעיף ב').

רבינו: דער רבי פון לובלין האט געזאגט אז אויב ס'וועט זיין א פריילעכער שמחת תורה וועט זיין א פריילעכער תשעה באב, דאס איז געווען דאס לעצטע יאר (קודם הסתלקותו להה"ה).[40]

ס'שטייט אז די דריי וואכן (שבין י"ז בתמוז לת"ב) **זענען אקעגן אלע ימים טובים, קומט אויס אזוי, אז מ'מאכט א חשבון אז פסח איז אכט טעג, און שבועות איז צוויי טעג, איז שוין צעהן, ראש השנה איז נאך צוויי, יום כיפור איז איינס, איז דרייצן, סוכות איז ניין טעג, איז עס צוויי און צוואנציג, און די דריי וואכן איז אויך צוויי און צוואנציג טעג, פון שבעה עשר בתמוז ביז תשעה באב, איז תשעה באב די צוויי און צוואנציג'סטער טאג, אקעגן שמחת תורה.**

כהאב אמאל געזאגט א רמז, אז וועגן דעם לייגט מען טאקע תשעה באב 'אתה הראית לדעת' (שאומרים בשמחת תורה) **וויייל די טעג זענען מכוונים לויט דעם חשבון, א רמז. האט דער רבי פון לובלין געזאגט אז ס'וועט זיין א פריילעכע שמחת תורה וועט זיין א פריילעכע תשעה באב, זיי זענען באמת מכוונות.**

---

37 עי' בס' קדשי יחזקאל (ח"ב עמ' רע"ז - מהגאון רבי יחזקאל מאויספראווצא ז"ל) בשם אביו הגה"ק רבי מאיר יחיאל ז"ל, שמתרץ בדרך זה את קושיית התוס' (שם ד"ה ושיהא) למה במס' סוכה שאחרי שהוכירו תקנת ריב"ז שלולב ניטל במדינה שבעה זכר למקדש, הוסיפו לומר גם את תקנת ריב"ז שיהא יום הנף כולו אסור, ולכאורה למה הזכירו כאן שיהא יום הנף אסור, אלא כי שני תקנות אלו הוא לצורך קיום האומה הישראלית, לחבר את הזמן שעבר שהי' בית המקדש קיים, עם העתיד הוא בנין בית השלישי, וע"י ב' תקנות אלו לא ישכחו את העבר והוא ע"י תקנתא דלולב, וגם יאמינו כי יש תקוה לאחריתך ושבו בנים לגבולם, ע"י תקנתא דיום הנף, עי"ש.

38 גודל תקותו של מרן הישמח משה ז"ל לביאת משיח צדקנו, לא יתואר בחרט עלי גליון, אשר לא הסיח דעתו הקדושה רגע כמימרא לקוות לביאת הגואל, וידוע שהכין את מקלו סמוך למטתו בכל לילה שבאם ישמע את פעמי מלך המשיח יהי' מוכן תיכף ומיד לילך ולקבל פני משיח, ופ"א דיבר מרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל בענין קץ הגאולה, שאין לנו לחשוב חשבונות מה שיהי' אחרי קץ גלותינו, ואחר הגאולה יותחל חשבון חדש שאין אנו יכולים להשיגה בזמן הגלות, והסביר רבינו מה דכתיב בגאולת מצרים וגם צידה לא עשו להם, ועיין פרשיז"ל להגיד שבחן וכו', ולכאורה למה באמת לא הכינו לעצמם צדה לדרך, והכי יש בזה חסרון אמונה אם מכינים צידה לדרך, אלא טעמא דמילתא היא, שאין לנו להכין שום דבר על הזמן שאחר הגאולה, אף מזון וצידה אין להכין כעת בזמן הגלות, אף דפשיטא דאי אפשר להתקיים בלי אוכל, אבל כעת בזמן הגלות אין לנו לחשוב מחשבות מה שיהי' אחר הגאולה ועל כן גם צידה לא עשו להם, והקשה אז רב אחד את רבינו ז"ל, הלא מרן הישמח משה ז"ל הכין את מקלו בכל לילה אם ישמע פעמי הגאולה שיהי' מוכן ומזומן תיכף ומיד לילך לקבל פניו, ולפי בחינה זו איך הותר לו להכין מקל להשתמש בו לאחר הגאולה, ענה לו רבינו בדרך הלצה מקל שאני, ועל זה יש היתר מפורש בפסוק שנאמר שם בגאולת מצרים ומקלכם בידכם, ולכאו' מה רוצה הכתוב לומר ומקלכם בידכם, אלא שבא הכתוב להתיר הכנת המקל, אבל רק זה ודבר אחר לא.

39 מרן רבינו ז"ל בעל ברך משה חזר על עובדא זו בסעודת כ"א כסלו תש"מ לפ"ק ואמר בהתרגשות של דמעות, שכאשר היה רואה את הציבור מידי שנה כ"א כסלו כאשר ששו ורקדו כאשר רביה"ק ז"ל הופיע בהדרתו אל הסעודת הודאה, חשב תמיד כנ"ל, אם השמחה גדולה כעת כ"כ מה מאוד יהיה השמחה והאיך יהא נראה השמחה בעת הקבלת פנים של משיח צדקינו בב"א.

40 כידוע שבשנת תקע"ד רצו צדיקי אותו הדור לפעול בשמים שיתגלה משיח צדקינו, הלא המה הרה"ק המגיד מקאזניץ, הרה"ק ר' מענדעלע מרימונוב, הרה"ק הרה"ק החוזה מלובלין, הרה"ק בעל מאור ושמש, והרה"ק ר"נ מראפשיץ, והיהודי הקדוש, זי"ע, היהודי הקדוש קיבל על עצמו שהוא יסתלק מן העולם והוא יעזור להם מלמעלה, וכן הי' שהוא נסתלק י"ט תשרי תקע"ד, אולם לא הסתייעא מילתא, בערב חג הסוכות נסתלק לבית עולמו המגיד מקאזניץ ומפני עירבוב העולם ע"י השטן לא ידע מזה הרבי מלובלין על אף שעיניו היו צופיות למרחוק, בבית מדרשו של הרה"ק מראפשיץ זי"ע פרצה דליקה באמצע שמחת החג בשמחת תורה, לבית מדרשו של בעל מאור ושמש זי"ע נזרקה אבן באמצע הקפות, ואילו בבית מדרשו של הרה"ק הרבי מלובלין קרה מעשה הנורא מעשה "הנפילה", בשמיני עצרת בסעודה אמר החוזה "שמרו אותי מאד הלילה כח השטן חזק המלחמה קשה מאד, שמחה רבה שררה בבית המדרש בריקודין של מצוה בין תלמידי הרבי מלובלין, החוזה עמד ליד הבימה ובידו ספר קטן, באמצע הקפות אמר, שאם יהי' לנו שמחת תורה שמח יהי' לנו גם תשעה באב שמח, ופתאום ראו החסידים כי הספר תורה מונח על השלחן והחוזה נעלם ואיננו, ונעשה בהלה בבית המדרש והבינו שלא דבר פשוט היא כי החלונות היו סגורים, והתחילו לחפשו בכל הבית וגם בחוץ חפשו ולאחר זמן שמע אחד מן החסידים קול גונח ושאל מי הוא זה ענה הקול "יעקב יצחק בן מאטיל", קרא אותו חסיד את התלמידים, וגדולי התמלידים התאספו כדי לעלות את רבם לביתו, והפילו גורל מי ישאהו ברגליו ומי בגופו ומי בראשו ומי בידיו, וכשעלוהו ראו ששפתותיו מרחשות, ושמעו שאומר תיקון חצות, וראו שהי' אז זמן חצות לילה, ואפי' במצב כזה אמר תקון חצות, כשהכניסו אותו לביתו שאל למה לא גילו כי נסתלק הרה"ק מקאזניץ שאילו הי' יודע לא הי' מכנים ראשו להתחיל בענינים כאלה, וסיפור שנודע לו מהסתלקותו, כי בעת שהושלך לארץ נתגלה לו הרה"ק מקאזניץ ופירש בגדו תחתיו שיפול בנחת ולולי זאת לא הי' נשאר ממנו עצם אחד שהיא שלם, והחוזה נחלש מאד מן הנפילה והמתנגדים שמחו מאד ע"ז שחשבו שעוד יסתלק עוד באותו יום ושתו יין, כשהגיע הדבר לאזנו של הרבי מלובלין אמר שבעת צאתי מן העולם אפי' כוס מים לא ישתו, ואחר הסתלקותו בתשעה באב הבינו דבריו.